

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ Δ. Φ.
Π. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

M. TULLI CICERONIS
DE OFFICIIS AD MARCUM FILIUM
LIBER SECUNDUS

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ, ΕΙΣΑΓΩ-
ΓΗΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τῶν μαθητῶν τῆς Ὀγδῆς Τάξεως τῶν Ὀκτατάξιων Γυμνα-
σίων καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν τάξεων τῶν λοιπῶν Σχολείων τῆς
Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ

ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

(Παρά τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον)

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ Δ. Φ.

Π. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ (DE OFFICIIS)

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΜΕΤΑ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ & ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τῶν μαθητῶν τῆς Ὀγδόης Τάξεως τῶν Ὑκταταξίων Γυμνασίων καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν τάξεων τῶν λοιπῶν Σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ



19144

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ

ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

(Παρά τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον)

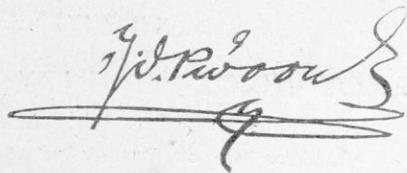
Τὸ ἔρρισμα τῆς κατὰ πάντα τοῦς αἰῶνας πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἡ ἀκένωτος φωτὸς πηγὴ, ἐξ ἧς καταυγάζεται ἡ ἀνθρωπότης, εἶναι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας καὶ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι διδάσκονται ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Μέσης ἐκπαίδευσως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατανόησις τούτων παρὰ τῆς μαθητιώσης ἰδία νεότητος ἀποβαίνει διὰ ποικίλους λόγους, ἄκρως δυσχερῆς, ἐγνώμεν νὰ ἐκδώσωμεν διὰ ταύτην πρωτοτύπους τῶν εἰρημένων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν καὶ συγγραφέων **Σχολικὰς μεταφράσεις**, δι' ὧν αἴρονται αἱ σοβαραὶ τῆς ἐρμηνείας δυσχέρειαι, αἵτινες ἀφ' ἑνὸς μὲν γαλαροῦσι τὴν προθυμίαν πρὸς ἐπίμονον μελέτην τῶν ἀθανάτων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐκλείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατατρίβουσι χρόνον πολύτιμον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐπὶ μεγίστη ζημίᾳ τοῦ τῆς ἐμβαθύνσεως σταδίου, ἐν ᾧ τὰ μάλιστα ὁ νοῦς ὀξύνεται καὶ θετικῶς καλλιεργεῖται.

Οἱ ποιούμενοι χρῆσιν τῶν ἡμετέρων σχολικῶν μεταφράσεων θέλουσι κατανοήσει εὐχερῶς τοῦς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, διότι ἡμεῖς οὐδὲν τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀσαφὲς ἐν αὐτοῖς ἀφήκαμεν ἀνερμήνευτον. Διὰ τῶν ἐν παρενθέσει διπλῶν καὶ τριπλῶν πολλάκις ἐπεξηγήσεων καὶ πραγματικῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν ἐν ἀγκύλαις προσθηκῶν καὶ νοημάτων, ἅτινα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παρελείποντο διὰ τὰς ἀλλοίας τοῦ τότε λόγου συνθήκας, ἐξωμαλύνουμεν τελείως τὸ ἔδαφος τῆς πλήρους ἐρμηνείας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἐπισώρευσις τῶν πολλαπλῶν ἐπεξηγήσεων καὶ προσθηκῶν δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃ σύγχυσιν, συνιστῶμεν τοῖς ἀναγνώσταις, ὅπως ἀντιπαρόχωνται πᾶν τὸ ἐν ἀγκύλαις καὶ παρενθέσεσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ ἔχωσιν ἀμεσώτατα τὴν εἰς τὸ νέον ἀπόδοσιν τοῦ κειμένου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΡΩΣΣΗΣ δ. φ.

Γυμνασιάρχης

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν κάτωθεν ὑπογραφήν τοῦ μεταφραστοῦ.



ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ Μ. ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Μάρκος Τύλλιος Κικέρων ὑπῆρξεν οὐ μόνον ὁ κράτιστος τῶν Ῥωμαίων **ῥήτωρ**, ἀλλὰ καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν Ῥωμαῖος **φιλόσοφος**. Ἐπεδόθη δὲ εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀπὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀκουσίας σχολῆς αὐτοῦ (46—43 μ. Χ.). Φιλοσοφικὴν τινα θεωρίαν νέαν ὁ Κικέρων καθὼς καὶ οἱ κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον ἀκμάσαντες φιλόσοφοι δὲν διετύπωσεν. Ἦτο τότε ἡ ἐποχὴ οὐχὶ πρωτοτύπου διανοήσεως, ἀλλὰ μόνον διασαφήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἤδη ἀναφανέντων φιλοσοφημάτων, ἦτοι·

α') τῶν πρὸ τοῦ Σωκράτους καὶ δὴ τῶν τῆς Ἰωνικῆς σχολῆς, τῶν Πυθαγορείων, τῶν Ἐλεατῶν, ἀτομιστῶν καὶ σοφιστῶν·

β') τῶν τοῦ Σωκράτους· καὶ

γ') τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τῶν ἀποτόκων τῆς Σωκρατικῆς διδασκαλίας ἢ μεταβληθέντων τῇ ἐπενεργείᾳ ταύτης, ἦτοι 1) τῶν τῆς Κυρηναικῆς Σχολῆς· 2) τῶν Κυνικῶν· 3) τῶν τῆς Μεγαρικῆς Σχολῆς· 4) τῆς σχολῆς τῆς Ἑρετρίας· 5) τῶν Πυρρωνιστῶν· 6) τῆς Ἀκαδημεικῆς σχολῆς· 7) τῆς Περιπατητικῆς σχολῆς· 8) τῶν Ἐπικουρεῶν· 9) τῶν Στωϊκῶν· καὶ 10) τῆς νέας Ἀκαδημείας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων φιλοσοφημάτων, τὰ ὁποῖα συγκροοῦνται πρὸς ἄλληλα κατὰ τὸ πλεῖστον, ὁ Κικέρων καταλήγει εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα· α) ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ τις ὁπαδὸς ἐνὸς μόνου φιλοσοφικοῦ συστήματος (πρβλ. ἐν de Divin. II, 58·

Acad. II, 36 και 48· Nat. Deor. I, 2)· και 2) ὅτι ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας ἄγει τὸν φιλόσοφον εἰς *σοφὸν ἐκλεκτικισμόν* (πρὸβλ. ἐν de Invent. II, 2. de Leg. iii, 10· de Fin. I, 5· Acad. ii, 36· Tusc. Disp. v, 4).

Ὁ Κικέρων ἠκολούθησεν ἑξαιρέτως τὰς ἀρχὰς τῶν Περιπατητικῶν, Στωϊκῶν καὶ Ἀκαδημεικῶν ἐκλέγων πᾶν ὅτι ἐν ἐκάστη τῶν σχολῶν τούτων ὑπελάμβανεν ἀποδοχῆς ἄξιον.

Διαφερόντως δ' ἐπέστησεν ὁ Κικέρων τὴν προσοχὴν εἰς τὴν *πρακτικὴν φιλοσοφίαν*, ἥτοι εἰς τὴν ἠθικὴν, ἅτε γνωρίζων ὅτι τοῦ πολίτου κύριος προορισμὸς εἶναι τὸ πράττειν τὰ τῆς πόλεως καὶ τὸ φροντίζειν περὶ τοῦ συμφέροντος ταύτης· ἐν παρέργῳ δ' ἐπεμελεῖτο καὶ *τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας*, ἥτοι τῆς διαλεκτικῆς ἢ λογικῆς, φυσικῆς καὶ θεολογίας. Τὴν φιλοσοφικὴν δὲ μόρφωσιν τῶν Ῥωμαίων ἐπιδιώκων μετέφρασε τὰ ἔργα πλείστων Ἑλληνικῶν προτύπων, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ἀναφέρει τοῦτο ἐν τῇ πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Ἀττικὸν ἐπιστολῇ (xii, 52, 3). Ὑπο τοιούτων δ' ἰδεῶν ἐλαυνόμενος ὁ Κικέρων καὶ ἐκ πατρικοῦ φίλου κινούμενος συνέγραψε κατὰ τὸ πρότυπον ἔργον τοῦ Ἑλληνος Στωϊκοῦ Παναιτίου τὴν *περὶ καθηκόντων* πραγματείαν, ἣν ἀφιέρωσε πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Μάρκον, ὅστις κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς ταύτης εὐρίσκετο ἐν Ἀθήναις ἀκροώμενος τοῦ κρατίστου τῶν τότε περιπατητικῶν φιλοσόφων Κρατίπλου. Ἡ συγγραφὴ τῆς περὶ καθηκόντων πραγματείας, ἣτις καὶ ἐπερατώθη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 44 π.Χ. ἐγένετο ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπαύλει, εἰς ἣν εἶχεν ἀποσυρθῆ ὁ Κικέρων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κάισαρος, φεύγων τὴν βίαν τοῦ Ἀντωνίου. Ἀτυχῶς ὅμως οἱ κόποι τοῦ πατρὸς ὑπῆρξαν μάταιοι, καθ' ὅσον ὁ υἱὸς Μάρκος ἔχων κλίσιν μᾶλλον πρὸς τὰ στρατιωτικὰ ἢ πρὸς τὰς ἐπιστήμας, ταχέως ἐγένετο ἐκδοτος πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τοὺς πότους, ἐφ' οὓς ἔτι μᾶλλον προήχθη ὑπὸ τινος τῶν διδασκάλων αὐτοῦ Γοργίου τοῦ ῥητορικοῦ.

Τὸ *περὶ καθηκόντων σύγγραμμα* ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν βιβλίων. Τούτων τὸ *πρῶτον* πραγματεύεται περὶ χρηστότητος, ἥς πηγὰς μνημονεύει :

- | | | |
|---|---|---------------------------|
| α') <i>τὴν φρόνησιν</i> καὶ εἶδη αὐτῆς | } | 1) τὴν εὐβουλίαν· |
| | | 2) τὴν ἀγχίνειαν· |
| | | 3) τὴν νουνέχειαν· καὶ |
| | | 4) τὴν εὐμηχανίαν. |
| β') <i>τὴν σωφροσύνην</i> καὶ εἶδη αὐτῆς | } | 1) τὴν εὐταξίαν· |
| | | 2) τὴν κοσμιότητα καὶ |
| | | 3) τὴν ἐγκράτειαν. |
| γ') <i>τὴν ἀνδρείαν</i> καὶ εἶδη αὐτῆς | } | 1) τὴν καρτερίαν. |
| | | 2) τὴν μεγαλοψυχίαν. |
| | | 3) τὴν εὐψυχίαν· καὶ |
| | | 4) τὴν φιλοπονίαν. |
| δ') <i>τὴν δικαιοσύνην</i> καὶ εἶδη αὐτῆς | } | 1) τὴν εὐσέβειαν. |
| | | 2) τὴν χρηστότητα· |
| | | 3) τὴν εὐκοινωνησίαν· καὶ |
| | | 4) τὴν εὐσυναλλαξίαν. |

Τὸ *δεύτερον βιβλίον* πραγματεύεται περὶ *χρησιμότητος* ἢ *ᾠφελίμου* καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορροόντων καθηκόντων.

Τὸ δὲ *τρίτον βιβλίον* πραγματεύεται περὶ *τῆς συγκρούσεως τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ συμφέρον*. Ἐν τούτῳ τῷ γ' βιβλίῳ ὁ Κικέρων ἀκολουθεῖ ἰδίαν ὁδόν, καθ' ὅσον ὁ Παναίτιος δὲν εἶχεν ἐπιληφθῆ τοῦ θέματος τούτου· φαίνεται ὅμως ὅτι παρενέβαλεν ἐν τούτῳ καὶ τινες παραγράφους ἐκ τοῦ Ποσειδωνίου ἔργου, οὗτινος κάτοχος ἐγένετο περὶ τὸ τέλος τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν λόγῳ πραγματείας.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (ΚΕΦ. 1-2)

Κεφάλαιον πρῶτον

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 1.—'Ο Κικέρων πραγματευθεὶς ἐν τῷ Α' βιβλίῳ τῆς δευτέρας συγγραφῆς περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ καλοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν ἐκάστων πηγαζόντων καθήκοντων, δηλοῖ ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ θὰ ἐρευνήσῃ τὰ καθήκοντα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὴν βιοτικὴν εὐμάρειαν, τὴν κτήσιν δυνάμεως καὶ πλούτου, ἐνὶ δὲ λόγῳ εἰς πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον ὠφέλιμον.

§ 1. Ὡς ἔειπεν Μάρκε, **¶** **Νομίζω** (=arbitror) **ὅτι ἀνεπιτύχθη** (=explicatum [esse]) ἀρκούντως [ὑπ' ἐμοῦ] ἐν τῷ προηγουμένῳ βιβλίῳ **κατὰ τὴν τρόπον παράγονται** (πηγάζουσι) (=quem ad modum ducebuntur) τὰ καθήκοντα ἀπὸ τῆς χρηστότητος καὶ ἀπὸ παντὸς εἰδοῦς ἀρετῆς. [Νῦν] ἀκολουθεῖ **[τὸ] νὰ ἐρευνήσω** (=ut persequar) (ἦτοι: τώρα δευτέρα κατὰ σειράν ἔρχεται ἡ ἔρευνα) ταῦτα τὰ εἶδη τῶν καθήκοντων, **ἅτινα συντελοῦσιν** (ἦ: ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖος ὅρος=quae pertinent) **εἰς τὴν τοῦ βίου θεραπείαν** (ἦ: εἰς τὴν εὐμάρειαν=ad vitae cultum) **καὶ εἰς τὴν δύναμιν (ἦτοι εἰς τὰ μέσα) πρὸς πορισμὸν τῶν τοῖς ἀνθρώποις χρησίμων** (ἦ: καὶ εἰς τὸν πορισμὸν ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι μεταχειρίζονται), **εἰς τὴν κτήσιν ἡθικῆς δυνάμεως καὶ πλούτου** (=ad opes, ad copias) ἐν τῷ ὁποίῳ εἶπον **νὰ ἐξετάζηται** (=quaeri) **ἀφ' ἐνὸς μὲν** (=tum) τί—εἶναι—ὠφέλιμον, τί ἀνωφελές, **ἀφ' ἐτέρου δὲ** (=tum) ἐκ τῶν ὠφελίμων, τί—εἶναι ὠφελιμώτερον ἢ τί τὰ μάλιστα ὠφέλιμον.

Περὶ τούτων [τῶν εἰδῶν, δηλ. τῶν καθηκόντων (=officiorum generibus)] θὰ ἀρχίσω νὰ λέγω, ἀφοῦ (=si=cum) εἶπω πρότερον ὀλίγα *περὶ τοῦ σχεδίου μου* [πῶς δηλ. θὰ πραγματοποιηθῶ περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ζητημάτων ἀντὶ νὰ ἀσχολῶμαι μὲ τὰ πολιτικά] (=de instituto), *καὶ περὶ τῆς κρίσεώς μου* [ἦν δηλ. ἐκρίνα, προντίμησα, ἠκολούθησα ἐν τῇ φιλοσοφικῇ ἐρευνῇ] (=ac de iudicio meo).

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 2-6.— Αἴτια δι' ἃ ἠναγκάθη, ἀπεχόμενος τῶν πολιτικῶν πραγμάτων νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν συγγραφὴν φιλοσοφικῶν ἔργων.

§ 2-4.— Ἀντεπεξερχόμενος ὁ Κικέρων κατὰ τινων ἀπαιδευτῶν Ῥωμαίων, οἵτινες διετέλουν ἐν ἀπορία, διότι κατηνάλωσε τόσον χρόνον καὶ πόνον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, λέγει ὅτι ἀφ' οὗ καταλυθεῖσα ἡ ἐλευθέρη πολιτεία μετέστη εἰς τὴν μοναρχίαν, κατέπαυσε καὶ ἡ πολιτικὴ του δρᾶσις. Ἴνα δὲ μείνῃ ἀδρανής, ὅπως ἄλλοι Ῥωμαῖοι, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προσφιλεῖ ἀσχολίαν τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας.

§ 2. Διότι καίτοι τὰ ἡμέτερα βιβλία *ἐξήγειραν* (ἐκέντρισαν) πολλοὺς (=complures) ὄχι μόνον πρὸς τὴν σπουδὴν τοῦ ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ γράφειν [ὡς π. χ. τὸν Οὐάερωνα, τὸν Βροῦτον κλπ.], ὅπως φοβοῦμαι *ἐνίοτε* (=interdium) μήπως εἴς τινας *ἀγαθοὺς* (=ὀλίγων παιδευμένους, ἡμιμαθεῖς) *ἀνδρας* (=bonis viris=parum doctis + viris) *τῆς φιλοσοφίας τὸ ὄνομα* (ἢ: τὸ ὄνομα φιλοσοφία) εἶναι μισητὸν καὶ [μήπως οἱ ἀγαθοὶ ἀνδρες] διατελώσιν ἐν ἀπορία (=mirenturque) ὅτι ἐγὼ καταβάλλω (=me ponere) ἐν αὐτῇ [τῇ φιλοσοφίᾳ] τοσοῦτον κόπον καὶ χρόνον. Ἄλλ' ἐγὼ ἐφ' ὅσον ἡ πολιτεία ἐκυβερνᾷτο διὰ τούτων τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἑαυτὴν *αὐτὴ ἡ πόλις* (=ipsa) εἶχεν ἐμπιστευθῆ, πάσας τὰς φροντίδας μου καὶ τοὺς λογισμοὺς πρὸς ταύτην [συνεῖς] ἔφερον. Ὅτε ὁμως *τῇ δεσποτείᾳ ἐνός* (=dominatu unius) [δηλ. τοῦ Καίσαρος] τὰ πάντα *κατείχοντο* (: ἐκρατοῦντο=tenerentur), *καὶ οὐδαμοῦ ὑπῆρχε τόπος (θέσις)* (=neque usquam esset locus) *διὰ τὸ συμβουλευτικὸν ἔργον [τῆς συγκλήτου]* (=consilio)

ἢ τὴν ἐγκυρον αὐτῆς γνώμην (=aut auctoritati) καὶ τέλος εἶχον στερηθῆ (=amisisssem) [λόγω θανάτου ἢ ἐξουρίας] τῶν ὁμοφρονούντων ἐν τῇ διατηρήσει τῆς [καθεστώσεως] πολιτείας (=socios tuendae rei publicae: ἦτοι τῶν πολιτικῶν φίλων τῶν ἐχόντων τὰ αὐτὰ μὲ ἐμὲ συντηρητικὰ φρονήματα, ὡς λ. γ. τοῦ Πομπηίου, τοῦ Κ. Κάλου, τοῦ Π. Σερουιλίου, τῶν δύο Λουκούλων κλπ.), ἀνδρῶν ἐξόχων (ἀρίστων), δὲν παρέδωκα ἑμαυτὸν εἰς διαρκῆ μελαγχολίαν (=angoribus), ὑπὸ τῆς ὁποίας (=quibus) θὰ ἤμην καταβεβλημένος (=confectus essem), ἔὰν δὲν ἤθελον ἀντισταθῆ εἰς αὐτήν, οὐδὲ πάλιν (: τοῦναντίον=fursum=contra) [παρέδωκα ἑμαυτὸν] εἰς ἀναξίας ἀνθρώπου πεπαιδευμένου ἠδονὰς [ὡς ἔπραξαν πολλοὶ κατὰ τὸν ἑμφύλιον πόλεμον καὶ κατὰ τὸν σφετερισμὸν τῆς ἀρχῆς παρὰ τοῦ Καίσαρος].

§ 3. Καὶ εἶθε ἡ πολιτεία (ἢ δημοκρατία) νὰ εἶχε σταθῆ (: νὰ ἐκρατεῖτο) ἐν τῇ καταστάσει, ἐν τῇ ὁποία εἶχε ἀρχίσει [νὰ ἀποκαθίσταται ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος, ὡς οἱ πολλοὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνομίσαμεν] καὶ νὰ μὴ εἶχεν ἐμπέσει (=nec incidisset) εἰς ἀνθρώπους (: εἰς χεῖρας ἀνθρώπων) [ὡς εἶναι ὁ Ἀντώνιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν] οὐχὶ τόσοσιν μέλλοντας νὰ μεταβάλλωσι (μεταρρυθμίωσι) τὰ [τῆς δημοκρατίας] πράγματα, ὅσον ποθοῦντας εἰς τὸ νὰ ἀνατρέψωσιν [αὐτὰ]. Διότι πρῶτον, ὡς ἐσυνηθίζομεν (=ut solebamus) νὰ κάμνωμεν, ὅτε ὑφίστατο ἡ δημοκρατία, θὰ κατεβάλλομεν (=poneremus) εἰς τὸ δημηγορεῖν (: εἰς τὴν πολιτικὴν δοᾶσιν=in agendo) μᾶλλον ἢ εἰς τὸ γράφειν μέριμναν (ἐπιμέλειαν, κόπον=opere), ἔπειτα [δὲ] διὰ τούτων τῶν γραπτῶν οὐχὶ ταῦτα [τὰ φιλοσοφήματα: ἢ: οὐχὶ ταύτας τὰς φιλοσοφικὰς διατριβὰς], ἅτινα τώρα [διατυπώμεν (=mandamus)], ἀλλὰ τὰς δημηγορίας (=actiones=orationes) ἡμῶν [τὰς ῥηθησομένας ἐν τῷ δήμῳ ἢ ἐν τῇ συγκλήτῳ] ἠθέλομεν διατυπώσει, ὡς πολλάκις ἐπραξαμεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ δημοκρατία, ἐν τῇ ὁποία πᾶσα μου ἦ φροντίς, ἢ σκέψις καὶ ἡ ἐργασία συνήθιζε νὰ ἀφιερώνηται (=poni), οὐδαμῶς ὑπῆρχε πλέον (παντάπασιν ἀπόλετο=nulla esset omnino), κατεσίγη-



σαν (=conticuerunt) **βεβαίως** (=scilicet) [ὡς ἦτο ἐπόμενον] **ἐκεῖνοι οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐκφωνοῦμενοι λόγοι** (=illae litterae forenses et senatoriae).

§ 4. **Ἐπειδὴ δὲ ἡ ψυχὴ** (=cum autem animus) [μου] δὲν ἠδύνατο **νὰ ἀδραγῇ** (=nihil agere), ἐνόμισα ὅτι **τιμιώτατα δύναιμι νὰ ἀποθέσω** (=honestissime posse deponi) **τὰς ἀνίας [μου]** (=molestias) **ἐν ταύτῃ τῇ μελέτῃ τῆς φιλοσοφίας** (=in his studiis) **ἀπὸ τῆς νεανικῆς ἡλικίας ἀσχολούμενος** (=ad initio aetatis versatus), ἔὰν ἤθελον ἐπαναφέρω ἐμαυτὸν εἰς τὴν φιλοσοφίαν. **Εἰς ταύτην (τὴν φιλοσοφίαν δηλ.)** (=cui) **νέος μὲν [ὦν] πολὺν χρόνον ἀφιέρωσα πρὸς μόρφωσίν μου** (=cum... tribuissem), **ἀλλ' ἀφοῦ ἤρχισα νὰ ἄρχω ἀρχὰς** (=honoribus inservire) καὶ ἐμαυτὸν ὀλόκληρον παρέδωκα τῇ πολιτείᾳ τοσοῦτος **χῶρος** (δηλ. χρόνος) ὑπῆρχε [διαθέσιμος] **πρὸς φιλοσοφικὰς συζητήσεις** (=philosophiae) **ὅσος ἐπερίσσειεν** (=quantum superfuerat) ἐκ τῶν ὑπὲρ τῶν φίλων καὶ τῆς πολιτείας ὑποθέσεων (ἀναγκῶν) (=temporibus negotiis). [Τοῦτο δὲ [τὸ μέρος τοῦ περισσεύοντος χρόνου] ἅπαν κατηναλίσκετο εἰς τὸ ἀναγινώσκειν, πρὸς τὸ γράφειν [δὲ] σχολῇ (ἐνζακρία) δὲν ὑπῆρχεν [εἰς ἐμέ].

Κεφάλαιον δεύτερον

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 5-6.—Ὁ Κικέρων λέγει ὅτι: Διὰ τῶν φιλοσοφικῶν πραγματειῶν κατώρθωσε νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ πράγματα οὐ μόνον εἰς αὐτοὺς ἄγνωστα, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα περισπούδαστα. Διότι τί τιμιώτερον καὶ τί μᾶλλον τοῦ ἀνθρώπου ἀντάξιον εἶναι ἢ ἡ περὶ τὴν σοφίαν, ἥτοι ἡ περὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων σπουδῆ; Ἡ τέρψις, ἢ ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης παραγομένη, εἶναι ὑπερτάτη πάσης ἄλλης, καὶ ἡ διάπλασις ἠθους καὶ χαρακτῆρος μόνον διὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης εἶναι κατορθωτή.

§ 5.—Ἐν μεγίστοις λοιπὸν κακοῖς [ἂν καὶ περιπέσομεν], ὅμως (=tamen) **νομίζομεν** (: δοκοῦμεν=videmur [nobis]) **ὅτι ἐπετύχομεν** (=assecuti) τοῦτο τὸ ἀγαθόν: **ἵνα δηλ.** (=ut) **διατυπώσωμεν τὰ ζητήματα ἐκεῖνα** (=mandarem litteris ea), ἅτινα δὲν ἦσαν ἀρξοῦντως γνωστὰ εἰς τοὺς ἡμετέρους [συμ-

πολίτας, δηλ. εἰς τοὺς Ῥωμαίους] καὶ ἦσαν τὰ μάλιστα ἄξια (=dignissima) γνώσεως (: τοῦ γινώσκεισθαι). Διότι τί εἶναι, ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν (: πρὸς θεῶν), μᾶλλον ἄξιον εὐχῆς (: εὐχετώτερον, αἰρετώτερον=optalius) ἀπὸ τὴν σοφίαν, τί μᾶλλον ἔξοχον, τί μᾶλλον ὠφέλιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί μᾶλλον ἄξιον εἰς τὸν ἄνθρωπον [ἀπὸ ταύτην]; Ὅσοι λοιπὸν ἐπιζητοῦσι (ποθοῦσι = expetunt) ταύτην, φιλόσοφοι ὀνομάζονται, οὐδὲ εἶναι ἄλλο τι βεβαίως ἢ φιλοσοφία, ἐάν τις θέλῃ (=si velis=ἐάν θέλῃς) ἐτυμολογικῶς νὰ ἐξηγήσῃ [τὸ ὄνομα φιλοσοφία] (=interpretari) εἰμῆ (=praeter=nisi) φιλία σοφίας (: σπουδὴ τῆς σοφίας=stadium sapientiae). Σοφία δ' ἐστὶ καθὼς ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων φιλοσόφων [τῶν Στωικῶν δηλ.] ὠρίσθη ἐμπειρία (: γνῶσις=scientia) τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων καὶ τῶν αἰτιῶν τούτων (ἢ καὶ τῶν αἰτιῶν, ἀφ' ὧν ταῦτα ἐξαοτῶνται=causarumque, quibus eaeres continentur), καὶ ταύτης (=suius=et eius) [τῆς σοφίας (=sapientiae)] τὴν σπουδὴν, ὅστις ψέγει, πάντως δὲν ἐννοῶ (: ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐννοῶ =haud sane intellego=non sane intellego), τί νὰ εἶναι ἄραγε ἐκεῖνο, ὅπερ νομίζει ἐπαινετέον.

§ 6.—Διότι εἴτε 1) ὡς ταπεινότερα πως καὶ βραχεῖα] τέρψις (=oblectatio) τῆς ψυχῆς ἐπιζητεῖται καὶ (: εἴτε ὡς) ἀνάπαυλα (=requiesque) ἐκ τῶν φροντίδων, τίς [τέρψις (=oblectatio)] δύναται νὰ συγκριθῇ (=conferri) πρὸς τὴν τέρψιν, ἣτις ἐγείρεται ἐκ τῶν σπουδῶν τούτων (=cum eorum studiis· βραχυλογικῶς εἰρημένον = cum delectatione, quae ex eorum studiis oritur), αἰτινὲς πάντοτε ἀναζητοῦσί τι, τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει καὶ ἰσχύει πρὸς τὴν τελείαν εὐδαιμονίαν (=ad bene beateque vivendum); εἴτε 2) ὡς σύστημα σταθερότητος (: ἠθικοῦ χαρακτῆρος = constantiae) καὶ ἀρετῆς ἐπιδιώκεται (: λαμβάνεται ὑπ' ὄψει = ratio ducitur—ratio hadetur=quaeritur) [τότε] ἢ αὕτη (δηλ. ἡ φιλοσοφία) εἶναι ἡ τέχνη [πρὸς τοῦτο], ἢ πάντως (=omnino) οὐδεμία [ἄλλη ἐπιστήμη ὑπάρχει], δι' ἧς ταῦτα (δηλ. τὴν εὐστάθειαν—τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα—καὶ τὴν ἀρετὴν) κτώμεθα

(ἐπιτυγχάνομεν=assequamur). *Ἀνθρώπων ἥμισυ ἐσκεμμένως δμιλούντων* (=hominum parum considerate loquentium) καὶ πλανωμένων τοῖς σπουδαιοτάτοις ζητήμασι [ἴδιον] εἶναι [τὸ] *νὰ λέγωσιν* (=dicere) *ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει τέχνη* (ἐπιστημονικὴ μέθοδος) (=nullam asse artem) τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων, ἀφοῦ [καί] τῶν ἐλαχίστων οὐδὲν ἄνευ *τέχνης* (ἐπιστημονικῆς μεθόδου) ὑπάρχει (: εἶναι δυνατόν νὰ ἐρευνηθῇ). Ἐάν δ' ὑπάρξη *ἐπιστημονικὴ τις μέθοδος* (=aliqua disciplina=aliqua ars) τῆς ἀρετῆς, ποῦ αὕτη θὰ ζητηθῇ, ἀφοῦ θὰ ἀποστῆς (ἀπομακρυνθῆς) *ἀπὸ τοῦ εἶδους τούτου τῆς διδασκαλίας* (δηλ. ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας); *Ἀλλὰ ταῦτα* (ἢ: ἀλλὰ τὸ θέμα τοῦτο, ἦτοι τὸ περὶ τῆς ἀξίας τῆς φιλοσοφίας=sed haec), *ὅταν πρόκειται νὰ προτρέψωμεν* (=cum cohortamur) πρὸς φιλοσοφίαν, συνηθίζουσι νὰ συζητῶνται *ἐπιμελέστερον* (=accuratius), *ὅπερ* (: πράγμα τὸ ὁποῖον=quod) [ἡμεῖς] ἐπρόξασμεν ἐν ἄλλῳ τινὶ βιβλίῳ [ἐπιγραφομένῳ «Hortensius»]. Ἐν τούτῳ ὁμως τῷ χρόνῳ τοσοῦτον [ἴσον δηλ. τὸ παρὸν ἔργον] *ἐδέησε νὰ δηλωθῇ παρ' ἡμῶν* (=declaratum fuit nobis), *ἀποκλεισθέντες τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων* (: ἀποστερηθέντες τῶν τῆς πολιτείας λειτουργιῶν=orbati rei publicae muneribus), ἐπεδόθημεν ἡμεῖς *τὰ μάλιστα* (κατ' ἔξοχὴν=potissimum) εἰς ταύτην τὴν σπουδὴν.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 7—8. Μετὰ τὴν ἔνστασιν τῶν ἀπαιδευτῶν ἀνασκενάζεται ἡ τῶν σοφῶν διατεινομένων ὅτι ὁ Κικέρων ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν, διότι, καίπερ ἀρνούμενος τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα τῆς γνώσεως, ὁμως ἐπιχειρεῖ νὰ διατυπώσῃ θετικὴν θεωρίαν περὶ καθήκοντος. Ἐγὼ, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἀνήκω οὔτε εἰς τοὺς σκεπτικοὺς οὔτε πάλιν εἰς τοὺς αὐθαιρέτους δογματικούς, ἀλλ' ἀκολουθῶ τοὺς Ἀκαδημαίκοις, οἵτινες οὐδὲν ἀποδέχονται ἀβασανίστως, ἀλλὰ διερευνῶντες τοὺς ὑπὲρ γνώμης τινὸς καὶ τοὺς κατ' αὐτῆς λόγους ἀνευρίσκουσι τὸ πιθανὸν καὶ ἀπορρίπτουσι τὸ ἀπίθανον. Ἀπὸ τῆς τοιαύτης λοιπὸν θεωρίας, ὁρμώμενος δύναμαι ἀλλίσιμα νὰ διατυπώσω ἀρχὰς καὶ κανόνας τῶν ἡμετέρων πράξεων.

§. 7. Προβάλλεται ὁμως ἡμῖν ἡ ἔνστασις (=occuritur...

nobis) (1) καὶ μάλιστα ὑπὸ πεπαιδευμένων καὶ πολυμαθῶν, ἐρω-
 τώντων, *ἐὰν ἄραγε ἀρκούντως σταθερῶς* (: ἐὰν ἄραγε συνα-
 κολούθως πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς=satisse constanter) φαινόμεθα
 ὅτι πράττομεν [ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἀκαδημεικοί], οἵτινες, ἐνῶ
 λέγομεν ὅτι οὐδὲν εἶναι δυνατόν [θετικῶς καὶ βεβαίως] νὰ ἀντι-
 λαμβάνεται τις, ὅπως καὶ περὶ ἄλλων πραγμάτων συνηθίζομεν
νὰ συζητῶμεν καὶ ἀποφαινόμεθα ἰδίαν γνώμην (=dis-
 serere) καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χρόνῳ διδάγματα περὶ καθήκον-
 τος *ἐπιδιώκομεν* (ἢ: ἐκφέρομεν=persequamur). *Εἰς τούτους*
δὲ (=quibus) [τοὺς πεπαιδευμένους καὶ πολυμαθεῖς] θὰ ἦθε-
 λον νὰ εἶναι ἀρκούντως γνωστὴ ἢ ἡμετέρα *γνώμη* (: ἢ θεω-
 ρία=sententia) (2). Διότι [ἡμεῖς] δὲν εἴμεθα *ἐκεῖνοι* (: ἢ ἐξ
 ἐκείνων=ii), ὧν (: ὥστε=quorum) *τὸ πνεῦμα* (: ἢ διάνοια)
 νὰ πλανᾶται ἐν ἀβεβαιότητι καὶ ὥστε *μηδέποτε νὰ ἔχη τι*
νὰ ἀκολουθῆ (ἢ: καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ ὀδηγῆται ὑπὸ σταθερῶν
 ἀρχῶν=nec habeat... sequatur) Διότι τίς θὰ ἦτο αὐτὸς ὁ
διανοητικὸς βίος (=mens) ἢ μᾶλλον τίς [θὰ ἦτο] ὁ *πρακτι-*
κὸς βίος (=vita), ἀφαιρεθέντος (: ἐὰν ἦθελεν ἀφαιρεθῆ=su-
 blata) οὐ μόνον *τοῦ τρόπου τοῦ διαλέγεσθαι* (: τῆς διαλε-
 κτικῆς, τῆς λογικῆς=ratione disputandi), ἀλλὰ καὶ [*τοῦ τρό-*
που] *τοῦ ζῆν* (: τῆς πρακτικῆς, ἦτοι τῆς ἠθικῆς ἐπιστήμης

(1) Ἡ προβαλλομένη ἔντασις εἶναι αὕτη· «Πῶς εἶναι δυνατόν
 ὁ Κικέρων νὰ πραγματευθῆ *περὶ καθηκόντων* καὶ νὰ διατυπώτῃ θε-
 τικὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν, ἀφοῦ κατὰ τὸ τῶν νεωτέρων Ἀκα-
 δημεικῶν, ὧν καὶ αὐτὸς εἶναι ὀπαδός, δόγμα οὐδενὸς πράγματος δυ-
 νέμεθα νὰ ἔχωμεν ἀπολύτως βεβαίαν γνώσιν».

(2) Ὁ Κικέρων ἀπαντῶν εἰς τὴν ἔνστασιν τῶν σοφῶν καὶ πε-
 παιδευμένων λέγει ὅτι δὲν εἶναι οὔτε ἐκ τῶν *σκεπτικῶν*, οἵτινες
 περὶ πάντων ἀμφιβάλλουσιν, οὔτε ἐκ τῶν *δογματικῶν*, οἵτινες ἀξιο-
 ματικῶς ἀποφαινόνται ὅτι ἄλλα μὲν τῶν πραγμάτων εἶναι ἀπολύτως
 βέβαια, ἄλλα δὲ τοῦναντίον· ἀλλὰ μέσῃν ὁδῶν τέμνων συνομολογεῖ
 μετὰ τῶν Ἀκαδημεικῶν ὅτι ἄλλα μὲν εἶναι πιθανά, ἄλλα δὲ ἀπί-
 θανα· ὅθεν καίτοι ἀρνοῦμαι τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα τῆς γνώσεως,
 ὁμῶς ἀποφεύγων τὸ αὐθαίρετον καὶ ἀναλόγιστον τοῦ δογματισμοῦ
 καὶ ἀναζητῶν τὸ *πιθανόν*, δικαιῶμαι νὰ διατυπώσω ἀρχὰς καὶ κα-
 νόνας τῶν ἡμετέρων πράξεων.

=[ratione] vinendi); Ἡμεῖς δὲ καθὼς οἱ **λοιποὶ λέγουσιν** (=ceteri dicunt) ὅτι εἶναι ἄλλα **βέβαια** (: ἀσφαλῆ, σταθερὰ=certa), ἄλλα ἀβέβαια, οὕτω διαφωνοῦντες πρὸς τούτους ἄλλα πιθανά, ἄλλα **τοῦναντίον** (δηλ. ἀπίθανα=improbabilia) καλοῦμεν.

§ 8. Τί εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον (=quod) ἤθελεν ἐμποδίζει με ἐκεῖνα, ἅτινα πιθανά μοι φαίνονται, νὰ ἀκολουθῶ, ἅτινα [δὲ] ἐναντία [μοὶ φαίνονται] νὰ ἀποδοκιμάζω, καὶ τὸ **ἀξιοματικὸν καὶ δογματικὸν τῆς ἀποφάνσεως** (=affirmandi arrogantiam) **ἀποφεύγων** (=vitantem), νὰ ἀποφεύγω **τὴν μορφήν τῆς σκαιότητος** (ἀλογιστίας) (=temeritatem), ἣτις ἀφίσταται τὰ μάλιστα ἀπὸ τῆς σοφίας; **Παρὰ πάντα δὲ** [ταῦτα] **συζητεῖται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων** (ἦτοι: οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἡμετέρας σχολῆς πρὸς πάσας τὰς ἀποφάνσεις ἀντιτείνουσιν μηδεμίαν ἀποδεχόμενοι γνώμην ἄνευ προηγουμένης βασάνου), **ὅτι** (=quod) τοῦτ' αὐτὸ τὸ πιθανὸν δὲν δύνανται νὰ ἀναλάμψῃ, ἐὰν μὴ **τῶν ἐπ' ἀμφοτέρα λόγων** (ἦτοι: τῶν ὑπὲρ τῆς γνώμης τινὸς καὶ τῶν κατ' αὐτῆς=ex utraque parte causarum=in utramque partem causarum) γίνῃ **συζήτησις** [τῶν αἰτίων] (: σύγκρισις, ἀντιστάθμισις, ἦτοι ἐκτίμησις τῶν λόγων) (=contentio causarum). Ἐπὶ ταῦτα ἠρμηνεύθησαν ἀρκετά, ὡς νομίζω, ἐπιμελῶς ἐν τοῖς Ἐκαδημεικοῖς τοῖς ἡμετέροις [ἦτοι ἐν τῷ ἔργῳ μου τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκαδημεικῶ: βιβλ. II κεφ. 20 καὶ ἐξῆς]. Εἰς σὲ δέ, ὦ Κικέρων μου, καίτοι **διατρέβεις** (ἀσχολεῖσαι=versaris) περὶ τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ ὀνομαστοτάτην φιλοσοφίαν [ἦτοι τῶν Περιπατητικῶν], τοῦ Κρατίππου εἰσηγουμένου (: προῖσταμένου ὄντος ταύτης ἢ: διδασκάλου σοὶ ὄντος (=Cr. auctode), ὁμοίωματος πρὸς ἐκείνους [δηλ. τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Θεόφραστον], **οἵτινες ταῦτα τὰ περιώνυμα [δόγματα] ἐδημιούργησαν (εἰσηγήθησαν)** [ἦ: οἵτινες ἐγένοντο ἰδρυταὶ τῆς περιωνύμου ταύτης διδασκαλίας (περὶ ἣν σεῖς ἐν Ἀθήναις ἀσχολεῖσθε)], ὅμως **τάδε τὰ ἡμέτερα τὰ ἐγγύτατα πρὸς τὰ ἡμέτερα** (ἦτοι: ταύτην τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἐκαδημεικῶν τὴν οὖσαν συγγενῆ—παρμεφερῆ—πρὸς

τὴν τῶν Περιπατητικῶν) οὐχὶ ἄγνωστα [σοι] ἠθέλησα νὰ εἶ-
-ναι (=ignota esse nolui=non ignota esse volui).

ΚΥΡΙΟΝ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ

Τὸ ὠφέλιμον καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ πηγάζοντα καθήκοντα

[Τὰ ἀπὸ τοῦ τρίτου Κεφαλαίου μέχρι τοῦ ἔκτου, ἦτοι αἱ
§ 9—19 συμφώνως τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τοῦ Ὑπουργο-
γείου τῆς Παιδείας, παραλείπονται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Τῶν πα-
ραλειπομένων δὲ τούτων παραγράφων τὸ περιεχόμενον ἔχει ὡς
ἑξῆς :

§ 9—10. Τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον εἶναι φύσει ἠνωμένα,
ἀλλ' ἡ γλωσσικὴ χρῆσις κατ' ὀλίγον διεχώρισεν αὐτά. Ἐὰν δὲ
διάσημοι φιλόσοφοι διεχωρίζωσιν τὰ κατ' οὐσίαν συνημιμένα
τοῦτο πράττουσιν ὅλως θεωρητικῶς καὶ κατ' αὐστηρὰς λογικὰς
καὶ ἠθικὰς ἀρχάς. Ἄλλ' οἱ πολλοὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων λογικῶν
διακρίσεων ἄπειροι, θαυμάζοντες τοὺς ἐν τῷ βίῳ πολυμηχάνους
καὶ πονηροὺς, ὡς σοφίαν νομίζουσι τὴν πανουργίαν. Ἀπὸ τῆς
πλάνης δὲ ταύτης πρέπει ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἀταλλάττωμεν
αὐτούς.

§ 11—16. Τὰ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου
συντελοῦντα εἶναι ἄψυχα καὶ ἐμψυχα. Τῶν ἐμψύχων τὰ μὲν
εἶναι ἄλογα, τὰ δὲ λογικά, ἦτοι οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ θεοί. Εὐ-
θὺς μετὰ τοὺς θεοὺς ὠφελιμώτατοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπι-
βλαβέστατοι [χωρὶς νὰ μετέχωσι τῆς βλάβης οἱ θεοί] εἶναι αὐτοὶ
οἱ ἄνθρωποι. Ἀπόδειξις τῆς ἐκ τοῦ ἀνθρώπου μεγίστης ὠφε-
λείας εἶναι αὐτὰ τὰ ἄψυχα, ἅτινα δύνανται νὰ ἀποβῶσι χρή-
σιμα μόνον διὰ τῆς τέχνης καὶ τοῦ κόπου τῶν ἀνθρώπων.
Τὸν κόπον τοῦτον καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν συνεργασίαν ἀπαι-
τοῦσι π. χ. 1) ἡ θεραπεία τῆς ὑγείας, ἡ θαλασσοπλοΐα, ἡ
γεωργία, 2) ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ τῶν προϊόντων, 3) ἡ
ἀνόρυξις χρησίμων λίθων καὶ μετάλλων, 4) ἡ κατασκευὴ
καὶ ἐπισκευὴ οἰκιῶν χρησίμων εἰς ἀποτροπὴν τοῦ ψύ-

χους καὶ τοῦ καύματος· 5) ἡ κατασκευὴ ὑδραγωγείων, λιμένων κ.λ.π. 6) ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἀλόγων ζώων· καὶ 7) ἡ πληθὺς τῶν τεχνῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἀνθρώπινος βίος ἐξημεροῦται, καὶ ἡ κτίσις τῶν πόλεων, ἐν ταῖς ὁποίαις διὰ τοῦ δικαίου καὶ τῆς εὐνομίας παράγεται εὖκοσμος καὶ ἀσφαλὴς κοινωνικὸς βίος.

§ 16.—Ὁ ἄνθρωπος μόνος αὐτὸς εἶτε στρατηγὸς εἶναι εἶτε πολιτικὸς οὐδὲν μέγα κατορθοῖ χωρὶς τῆς συνεργασίας τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ ὁ μάλιστα βλάπτων τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Κατὰ δὲ τὸν Δικαίαρχον πολὺ περισσότεροι ἀνθρώποι ἀπωλέσθησαν ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῶν στάσεων ἢ ἐξ ἀπασῶν τῶν φυσικῶν συμφορῶν, κατακλυσμῶν, λοιμῶν καὶ τῶν ὁμοίων.

§ 17—18. Ἐπειδὴ πηγὴ μεγίστης ὠφελείας καὶ βλάβης εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀνάγκη πᾶσα νὰ προσπαθῶμεν, ὅπως ἐπιστώμεθα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὴν εὐνοίαν. Ἐνῶ δὲ ἐκ τὰ τῶν ἀνύχων ὄντως καὶ ἀλόγων ζώων ὠφελήματα καρπούμεθα διὰ τῶν χειρωνακτικῶν ἐργασιῶν, τῶν ἀνθρώπων τὸ ὑπὲρ ἡμῶν διαφέρων ἐξεγείρομεν διὰ τῆς δεξιότητος τῆς χαρακτηριζούσης τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἤτοι διὰ τῆς σοφίας, τῆς σωφροσύνης, δικαιοσύνης].

Κεφάλαιον Ἑκτον

ΠΕΡΙΑΨΙΣ § 19—20. Ἡ καλὴ ἢ κακὴ ἐκβασίς τῶν πράξεων ἡμῶν παρὰ πᾶσαν τὴν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ῥοπὴν τῆς τύχης, ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἐκ τῆς προθύμου βοηθείας καὶ δυνάμεως τῶν ἀνθρώπων ἢ ἐκ τῆς τύχης.

§ 19.—Διὰ τίνων δὲ μεθόδων δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν (=assequi) ταύτην τὴν δεξιότητα τοῦ νὰ προσελκύωμεν δηλ. (περιβαλλόμεθα=ut complectamur) καὶ διατηρῶμεν τὴν εὐνοίαν καὶ τὰς συμπαιδείας τῶν ἀνθρώπων (=ea studia hominum), θὰ εἴπωμεν οὐχὶ πολλῶ ὕστερον (: μετ' ὀλίγον) ἀλλὰ ὀλίγα [τινὰ ἄλλα] προηγουμένως πρέπει νὰ εἴπωμεν (1). Τίς

(1) Δηλ. ὅτι πρέπει νὰ ἀνασκευάσωμεν τὴν γνώμην, ὅτι μόνη ἡ τύχη ἔχει ῥοπὴν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα· τῆς ῥοπῆς δὲ ταύτης ὑπερτέρα εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου.

ἀγνοεῖ (=quis ignorat), *ὅτι ὑπάρχει* (=esse) μεγάλη δύναμις ἐν τύχῃ *καὶ ἐπ' ἀμφοτέρα* (=in utraque partem) εἴτε [δηλ.] πρὸς εὐτυχίαν εἴτε πρὸς δυστυχίαν; Διότι, ὅταν κάμνομεν χρῆσιν τῆς εὐμενοῦς πνοῆς αὐτῆς [δηλ. τῆς τύχης], [ὡς χρῆσιν ποιοῦνται οἱ τῶν νεῶν ἔμπειροι κυβερνήται τοῦ οὐροῦ ἀνέμου], [τότε] *καὶ καταπλέομεν εἰς τὸ ποθητὸν τέρμα* (=et ad exitus pervehimur optatos), *ὅταν [δὲ] πνεύση ὑπεναντία τύχῃ* (=cum reflavit), [τότε] *κατασυντριβόμεθα* (: καταποντιζόμεθα=affligimur). Αὐτὴ λοιπὸν *ἀφ' ἑαυτῆς ἢ τύχῃ* (=ipsa fortuna=sua sponte) *ἐπιφέρει τὰς ἐτέρας* (δηλ. τὰς δυσμενεῖς) *περιστάσεις* (: ἐπιφέρει τὰς συμφορὰς=habet ceteros casus) *σπανιώτερας*, [καὶ] *πρῶτον [μὲν] τὰς ἀπὸ τῶν ἀψύχων [προερχομένας]* (=ab inanimis) *θνέλλας* (=procellas) *καταιγίδας, ναυάγια, καταστροφάς, πυρκαϊάς, εἶτα δὲ* (=deinde) *τὰς ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων* (προερχομένας) (=a bestiis) *συμφορὰς* (=πλήγματα=ictus), *δήγματα [καὶ] προσβολάς*. Ταῦτα λοιπὸν [τὰ τῆς τύχης κακά], ὡς εἶπον, *σπανιώτερα εἶναι*.

§ 20. Ἄλλ' ἀληθῶς (=at vero) α') αἱ καταστροφαὶ τῶν στρατῶν, ὡς ἐσχάτως μὲν *τριῶν* (=proxime =nuper trium) ἦτοι 1) αἱ τῶν κατὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ 48 π. X., 2) αἱ τῶν κατὰ τὴν ἐν Μούνδῃ τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 46 π. X. καὶ 3) αἱ τῶν κατὰ τὴν ἐν Θάψῳ τῇ 17 Μαρτίου τοῦ 45 π. X. [ἄλλοτε δὲ] *πολλάκις πολλῶν*. β') αἱ ἀπώλεια τῶν στρατηγῶν ὡς ἀρτίως ἔξοχοι καὶ μοναδικοὶ ἄηδρες. [οἷος ὁ Πομπηϊός, ὅστις ἠττηθεὶς ἐν Φαρσάλῳ κατέφυγεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου καὶ ἐθανατώθη κλπ.] γ') ὁ φθόνος πρὸς τούτους τοῦ πλήθους καὶ αἱ *ἔνεκα τούτου* [τοῦ φθόνου] (=ob eas δηλ. invidias) *συχναὶ ἔξορία* εὐεργητησάντων πολιτῶν. δ') αἱ *καταδίκαι* (=αἱ συμφοραὶ [ἐν δικαστηρίῳ]). ε) αἱ [ἐκούσαι] *ἔξορία* (=fugae =voluntaria exilia) καὶ *πάλιν ἀπ' ἐναντίας* εὐνοϊκαὶ *περιστάσεις*. τὰ *πολιτικά (καὶ) στρατιωτικά ἀξιώματα* (=bonores imperia), αἱ *νίκαι*, καίτοι *τυχαῖα* εἰσίν, ὅμως *ἄνευ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς προθύμου βοήθειας τῶν ἀνθρώπων ἐπ' οὐδέτερα* (=neutram in partem) [ἦτοι οὔτε ἐπ' ἀγαθῷ, οὔτε ἐπὶ κακῷ] *δύνανται νὰ κατορθωθῶσι*. Τούτου λοιπὸν γνω-

στοῦ γενομένου, λεκτέον (=dicendum est), τίνι τρόπῳ τὰς τῶν ἀνθρώπων συμπαθείας πρὸς ὄφελος ἡμῶν δυνάμεθα νὰ προσελκύσωμεν. Ὁ δὲ περὶ τούτου λόγος (=quae oratio), ἐὰν ἀποβῆ μακρότερος [τοῦ δέοντος], ἄς παραβληθῆ (ἄς συγκριθῆ=comparatur· προστ.) πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὀφελείας· οὕτω [δὲ] ἴσως βραχύτερος θέλει φανῆ.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 21—22. Τὰ ἐλατήρια, ὅφ' ὧν οἱ ἄνθρωποι παρακινούμενοι συντελοῦσιν εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν ἄλλων, εἶναι ἕξ: α') ἡ εὐνοια· β') ἡ ἐκτίμησις· γ') ἡ ἐλπίς τῆς ὀφελείας· δ') ὁ φόβος· ε') ἡ ιδιοτέλεια· ς') τὰ χρήματα.

§ 21.—Ὅσαδῆποτε [μὲν] λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἀπονέμουσιν τῷ ἀνθρώπῳ, ἵνα προάγῳσιν (: διὰ νὰ μεγαλύνωσιν) αὐτὸν (=ad eum augendum) καὶ ἵνα καταστήσωσιν αὐτὸν ἄξιον τιμῆς (=atque honestandum) ἢ ἐξ αἰτίας [ιδιαιτέρας] πράττουσιν [αὐτά], ὅταν ἐξ αἰτίας τινὸς ἀγαπῶσί τινα, ἢ ἐκ σεβασμοῦ, ἐὰν θαυμάζωσι (=suspiciunt) τὴν ἀρετὴν τινος καὶ τὸν ὁποῖον νομίζουσιν ἄξιον ὡς οἷόν τε μεγάλης (=quam amplissima) τύχης ἢ ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὴν καὶ κρίνουσιν ὅτι καλῶς δύναται νὰ ἐπιμεληθῆ περὶ τῶν ἑαυτῶν συμφερόντων (=consulere rebus)· ἢ [ἐὰν] φοβῶνται τὴν ἰσχὺν τῆς ἢ τοῦναντίον προσδοκῶσι τι [ὀφέλιμον] ὑπὸ τούτων, ὡς ὅταν βασιλεῖς ἢ δημαγωγοὶ (=popularesne) ἄνδρες προτείνουσι δωρεάς τινας [οἷα εἶναι αἱ διὰ νόμων διανομαὶ δημοσίας γῆς, σίτου, αἱ χρεῶν ἀποκοπαὶ κλ.]· ἢ τέλος ὑπὸ βραβείου ἢ ἀμοιβῆς ἄγονται, ὅπερ μέσον (=quae ratio=quod [mercede duci] τὸ quae ἐτέθη λόγῳ ἀφομοιώσεως πρὸς τὸ γένος τοῦ κατηγορουμένου ratio) εἶναι ἐκεῖνο βεβαίως τὸ ἑυπαρώτατον καὶ τὸ αἰσχιστον καὶ δι' ἐκείνους οἷτινες ἐπιχειροῦσι νὰ καταφύγῳσιν εἰς αὐτὸ [τὸ ἐλατήριον, μέσον]· διότι κακῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν τοῦτο, ὅπερ ὀφείλει νὰ ἐκτελεῖται διὰ τῆς ἀρετῆς, δοκιμάζεται [νὰ κατορθωθῆ] διὰ τῶν χρημάτων.

§ 22.—Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔστιν ὅτε (: ἐνίοτε=nonnumquam) [καὶ] αὐτὴ ἡ βοήθεια (: αὐτὸ τὸ ἐλατήριον τὸ χρηματικόν)

εἶναι ἀναγκαία, **θὰ εἴπωμεν** (=dicemus) κατὰ τίνα τρόπον **πρέπει νὰ μεταχειρισθῆ** (=utendum sit) [τις] αὐτήν, **ἀφοῦ** (=si=cum) πρότερον εἴπωμεν περὶ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι τῇ ἀρετῇ **ἐγγύτερα** (=propiores· ἐγγύτερα δὲ πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι τὰ πέντε πρῶτα ἐλατήρια). «Καὶ ὑποτάσσονται λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἔξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν ἄλλου ἐκ πολλῶν αἰτίων. Διότι ἄγονται ἢ ὑπὸ εὐνοίας **καὶ** (=aut=et) τοῦ μεγαλείου τῶν εὐεργεσιῶν ἢ **ὑπὸ τοῦ ὕψηλοῦ ἀξιώματος** (: ἢ ὑπὸ τῆς ὑπερόχου κοινωνικῆς θέσεως=aut dignitatis praestantia) ἢ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος **ὅτι τοῦτο θὰ εἶναι** (=id futurum [esse]) ὠφέλιμον αὐτῶ (τῷ ὑποτασσομένῳ δηλ.), ἢ ὑπὸ φόβου μὴ βία ἀναγκασθῶσι νὰ ὑπακούσωσιν, ἢ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῆς φιλοδοξίας ἢ ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων **σαγηνευθέντες** (=capti) ἢ τέλος, ὡς πολλάκις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ εἶδομεν, **μισθωθέντες** (=mercede conducti)».

Κεφάλαιον ἔβδομον

ΠΕΡΙΑΨΙΣ § 23—25. Ὁ Κικέρων διεξερχόμενος τὰ ἐξ ἐλατήρια ἔρευνᾷ αὐτὰ κατὰ ζεύγη καὶ καθ' ἣν ἀνωτέρω παρέταξε σειράν. Καὶ πρῶτον ἐν § 22—24 ἐξετάζεται ἡ ἀγάπη καὶ ὁ φόβος λέγων ὅτι τὸ ἀριστον καὶ ἀσφαλέςτατον μέσον πρὸς κτήσιν διαρκοῦς δυνάμεως εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ οὐχὶ ὁ φόβος. Ὁ εἰς τοὺς ἄλλους φοβερός φοβεῖται αὐτὸς καὶ μισεῖται. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπικυροῖ δι' ἱστορικῶν παραδειγμάτων, οἷον ἡ τύχη τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν ἄλλων τυράννων.

§ 23.—Ἐκ πάντων δὲ τῶν πραγμάτων οὔτε καταλληλότερον εἶναι τι **ὀτιδὴποτε** (=quicquam) **πρὸς ἀσφαλῆ κτήσιν διαρκοῦς δυνάμεως** (: πρὸς προφύλαξιν καὶ διατήρησιν περιουσίας=ad opes tuendas ac tenendas), ἢ τὸ ἀγαπᾶσθαι· οὔτε μᾶλλον ἀλλότριον [πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτου] ἢ τὸ νὰ εἶναι φοβερός [πρὸς τοὺς ἄλλους]. Κάλιστα λοιπὸν [εἶπεν (=dixit)] ὁ [ποιητῆς] Ἔννιος:

«Ὅν φοβοῦνται [οἱ ἄνθρωποι], μισοῦσι· ὃν [δὲ] τις μισεῖ εὐχεται νὰ ἀπολεσθῆ (=periisse)».

Νεωστὶ (: ἐσχάτως=nuper) δὲ ἐγνώσθη [διὰ τοῦ θανάτου

τοῦ Καίσαρος] ὅτι εἰς τὸ μῖσος τῶν πολλῶν οὐδεμίαν δύναμιν δύναται νὰ ἀντιτάξῃ τις, ἐὰν πρότερον ὑπῆρξε μυστικὸν [τὸ μῖσος]. Οὐδὲ ἀληθῶς μόνον τοῦ τυράννου τούτου (τοῦ Καίσαρος δηλ.), ὃν ἡ πόλις *πιεζομένη* (=oppressa) δι' ὄπλων ὑπέφερεν καὶ ὑπακούει εἰς αὐτὸν [τὸν Καίσαρα] *νῦν μάλιστα* (νῦν εἶπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε =cum maxime=nunc ipsum, hoc ipso tempore). *ἐνῶ εἶναι τεθνεὼς* (=mortuo) [διότι ἀνέζησε ἐν τῷ Ἀντωνίῳ, ὅστις κατώρθωσε νὰ κυρώσῃ ἐν τῇ συγκλήτῳ νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπικυροῦντο πᾶσαι αἱ διατάξεις τοῦ Καίσαρος]. ὁ *θάνατος* (=interitus) *σαφῶς δεικνύει* (=declarat) πόσον τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων ἰσχύει πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ [καὶ] τῶν λοιπῶν τυράννων *ὅμοιον τὸ τέλος* (=similes exitus), ἐξ ὧν *οὐδεὶς* (=haud quisquam) σχεδὸν τοιοῦτον θάνατον ἀπέφυγεν· διότι εἶναι κακὸς φρουρὸς τῆς μακροβιότητος ὁ φόβος· ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ εὐμένεια πιστὴ [ἔστω] *καὶ* (=vel) *πρὸς μακρότητα ἡμερῶν* (=ad perpetuitatem),

§ 24.—Ἄλλ' εἰς *ἐκείνους*, οἵτινες *συγκρατοῦσι* (=coercent) *διὰ τῆς ἐξουσίας των* (=imperio) *τοὺς βία ὑποτεταγμένους* (=vi oppressos), *ὡς γίνηται πάντως χρῆσις* (ἡ : ὡς ποιῶνται χρῆσιν πάντως=adhibenda sit sane) τῆς ὁμότητος, *ὡς εἰς τοὺς δεσπότας* (=ut eris) πρὸς τὰς δούλας [αὐτῶν], ἐὰν ἄλλως δὲν δύναται νὰ κρατῶνται· *ἀλλ' ὅσοι* (=qui) ἀληθῶς ἐν ἐλευθερᾷ πόλει οὕτω *καθοπλίζουσιν (ἐξαρτύουσιν)* ἑαυτοὺς (=se instruunt) [ὡς καὶ ὁ Καῖσαρ καὶ εἶτα ὁ Ἀντώνιος], ὥστε νὰ φοβῶνται [αὐτούς], *τούτων* (=iis) *οὐδὲν δύναται νὰ εἶναι ἀφρονέστερον* (ἦτοι : οὗτοι εἶναι οἱ πάντων ἀφρονέστατοι). Διότι ὅσον καὶ ἂν εἶναι *καταβυθισμένοι* (=demersae demergo) οἱ νόμοι διὰ τῆς δυνάμεώς τινος, ὅσον [καὶ ἂν εἶναι] *καταπεπνιγμένον (ἐπιτομημένον) τὸ συναίσθημα τῆς ἐλευθερίας* (=timefacta libertas) ἀνακύπτουσιν ὁμως *ταῦτα* (=haec δηλ. οἱ νόμοι καὶ τὸ τῆς ἐλευθερίας συναίσθημα) ἐνίοτε ἢ *διὰ σιωπηλῶν κρίσεων* (ἐκδηλώσεων γνώμης) (=iudiciis tacitis) ἢ *διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας* (=occultis suffragiis), *δι' ἧς καθίστανται εἰς τὰς ἀρχάς* (=de honore κυρίως=

περὶ δημοσίου ὑπουργήματος) [οὐχὶ οἱ φίλοι, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ τῶν τυράννων]. **᾽Οξύτερα δὲ τὰ δῆγματα εἶναι τῆς διακοπείσης ἐλευθερίας [μᾶλλον] ἢ τὰ τῆς διατηρουμένης** [δηλ. τὸ συναισθημα τῆς ἐλευθερίας, ὅταν αὐτὴ ἐπὶ τινα χρόνον ἀφαιρῆται, ἐξεγείρεται σφοδρότερον κατὰ τῶν ἀφαιρούντων ἢ ὅσον ἐκδηλοῦται, ὅταν αὐτὴ διατηρῆται ἀδιατάρακτος](=acriores autem... quam retentae=servate). **Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ ὁποῖον ἔχει εὐρυτάτην πρακτικὴν ἐφαρμογὴν** (=latissime patet) καὶ οὐχὶ μόνον **πρὸς σωτηρίαν** (=ad incolumitatem), ἀλλὰ καὶ πρὸς μέσα καὶ ἰσχὴν εἶναι ἄξιον πλείστου [λόγου], **τοῦτο ἄς ἀσπάζόμεθα** (: ἄς ἐπιδιώκωμεν μετὰ ζήλου=id amplectamur) ἵνα ὁ φόβος λείψῃ [καὶ] ἡ ἀγάπη διατηρῆται. Οὕτω εὐκολώτατα ἐκεῖνα, ἅτινα θέλομεν καὶ ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς πράγμασι καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις, θὰ ἀποκτήσωμεν. **Ἐφώντι** (=enim) **ἐκεῖνοι οἵτινες θέλουσι νὰ τοὺς φοβῶνται, εἶναι ἀνάγκη** (=necesse est) **αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ φοβῶνται ἐκείνους, οἵτινες φοβοῦνται αὐτούς.**

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 25—30. Ὁ Κικέρων πρὸς πίστωσιν τοῦ ἐν § 23 διατυπωθέντος ἀξιώματος ἐκθέτει παραδείγματα· α') Ἑλλήνων τυράννων· καὶ β') πόλεων οἷαι ἡ Λακεδαίμων καὶ ἡ Ῥώμη, ὅτε αὐταὶ ἔπαυσαν νὰ προστατεύωσι τοὺς καταπιεζομένους καὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἄρχωσι διὰ τοῦ φόβου μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐπεικειᾶς.

§ 25.—Διότι τὶ νὰ φρονῶμεν περὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκεῖνου Διονυσίου [τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν] **ὑπὸ τίνος βασανιστικοῦ φόβου** (=quo cruciatus timoris) **συνήθιζε** (=solicitem [esse]) νὰ στενοχωρῆται, ὅστις φοβούμενος **τοὺς ξυροὺς** (=cultros· cultror, tri) **τοὺς κουρευτικοὺς** (=tonsorios) ἔκαε τὴν γενειάδα **πρὸς καλλωπισμὸν ἑαυτοῦ** (: ἑαυτῷ=sibi) **με καίοντας ἄνθρακας** (=candente carbone). Τὶ [φρονεῖς (=censēs)] περὶ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Ἀλεξάνδρου, μὲ ποίαν ψυχικὴν διάθεσιν νὰ φρονῶμεν ὅτι ἔζησε; Ὅστις **ὡς ἀναγνώσκομεν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς βιβλίοις** (=ut scriptum legimus) ἐπειδὴ τὴν σύζυγον [αὐτοῦ] Θήβην πάνυ ἠγάπα, ἐρχόμενος ὁμοῦς

πρὸς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ γεύματος εἰς τὸν κοιτῶνα βάρβαρόν [τινὰ] καὶ αὐτόν, ὡς εἶναι γεγραμμένον, *ἐστιγμένον κατὰ τῶν Θρακῶν τρόπον* (=compunctum notis Thraeciis) *διέτασσε* (=iubedat) νὰ προπορεύηται ξιφίρης καὶ προέπεμπέ [τινας] ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δορυφόρων, ἵνα ἐρρυνήσωσι τὰ γυναικεῖα *κιβώτια* (=arculas) *καὶ ἐξετάσωσι* (=et exquirerent), μήπως *ὄπλον τι* (=quod telum) ἐκρύπτετο ἐν τοῖς ἐνδύμασι. Ὡ τὸν δυστυχῆ, ὅστις μᾶλλον πιστὸν τὸν βάρβαρον καὶ στιγματίαν ἐνόμιζεν ἢ τὴν σύζυγον [ἑαυτοῦ]. *Καὶ δὲν ἐσφάλη (ἠπαιτήθη)* (=nec eum fefellit), διότι ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης *ἐνεκα τῆς ὑποψίας τῆς ἀπιστίας* (: διότι κατέστη ὑποπτος παλλακείας = propter suspicionem pellicatus) *ἐφονεύθη* (=interfectus est).

§ 26.—*Καὶ ἀληθῶς οὐδεμία δύναμις ἐξουσίας εἶναι τοσαύτη, ὥστε, τοῦ φόβου καταπιέζοντος, νὰ δύναται νὰ εἶναι διαρκῆς.* Μάρτυς εἶναι ὁ [τοῦ Ἀκράγαντος τάραννος] Φάλαρις [ὁ κατὰ τὸν σι' αἰῶνα ἀκμάσας καὶ] οὔτινος ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας [σκληρότητας] *διαβεβοημένη εἶναι* (=noiblitata est) ἢ σκληρότης [ἢ γιγνομένη διὰ τοῦ χαλκοῦ ταύρου τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Περίλλου, ὅστις καὶ ἐγένετο πρῶτον θυμια αὐτοῦ], [καὶ] ὅστις δὲν ἀπολέσθη ἐξ ἐνέδρας ὡς οὔτος, ὃν *ἀρτίως* (=modo) ἀνέφερον, Ἀλέξανδρος, οὐχὶ ὑπὸ ὀλίγων, ὡς οὔτος ὁ ἡμέτερος [Ἰούλιος Καῖσαρ], ἀλλὰ κατὰ τοῦ ὁποίου ὄλον τὸ πλῆθος τῶν Ἀκραγαντίνων ἐφοδὸν ἔκαμεν [ἐν τῇ ἀγορᾷ λιθοβολῆσαν τοῦτον τῇ προτροπῇ τοῦ φιλοσόφου Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου]. Τί ; Οἱ Μακεδόνες *δὲν ἐγκατέλιπον* (=nonne reliquerunt) [τῷ 287 π. X.] τὸν Δημήτριον [τὸν Πολιορκητὴν] καὶ σύμπαντες [δὲν] *ἠντομόλησαν* (: μετέφερον ἑαυτοὺς = se contulerunt) πρὸς τὸν [κατ' αὐτοῦ ἐπελθόντα βασιλέα τῆς Ἠπειροῦ] Πύρρον ; Τί ; Τοὺς Λακεδαιμονίους ἀδίκως στρατηγούντας δὲν ἐγκατέλιπεν *αἴφνης* (=repente) πάντες σχεδὸν οἱ σύμμαχοι αὐτῶν καὶ [δὲν] παρέσχον ἑαυτοὺς *ἀπαθεῖς* (=otiosos) θεατὰς [οὔτοι οἱ σύμμαχοι τῷ 371 π. X.] τῆς ἐν Λεύκτροις συμφορᾷ ;

Κεφάλαιον ὄγδοον.

§ 26.—**Ἄσμενέστερον** (=libentius) ἐν τοιοῦτῳ ζητήματι **μνημονεύω** ἔξωτερικὰ [παραδείγματα] ἢ οἰκεία. **Ἄλλ'** ὅμως (=verum tamen) [δὲν δύναμαι νὰ μὴ παραθέσω ἐνταῦθα καὶ παραδείγματα ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας]: ἐφ' ὅσον ἢ ἀρχὴ (: τὸ κράτος) τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ **ἐστηρίζετο** (=tenedatur=continebatur) **δι' εὐεργεσιῶν** (: εὐεργεσιῶν) καὶ **οὐχὶ δι' ἀδικιῶν** (: οὐχὶ ἀδικῶν), **οἱ πόλεμοι διεξήγοντο** (=bella gerebantur) ἢ **ὑπὲρ τῶν συμμάχων** (ὡς λ. γ. ἐν τῷ κατὰ τῶν Σαμιτιῶν πολέμῳ ὑπὲρ τῆς Καπύης] ἢ **ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς** (δηλ. πρὸς ἐπέκτασιν τῆς ἀρχῆς καὶ οὐχὶ πρὸς δῆψιν καὶ διαρπαγὴν τῶν ἐπαρχιῶν=de imperio), αἱ ἐκβάσεις τῶν πολέμων ἦσαν ἢ **ἥπια** (=mites) ἢ **ἐπιβαλλόμεναι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης** (=necessarii) [ὡς ἡ καταστροφὴ τῆς Καρχηδόνας, τῆς Νουμαντίας κλπ.]. Τῶν βασιλέων, **τῶν δημοκρατουμένων πόλεων** (: τῶν δήμων=populorum) **τῶν [ἀπολιτίσιων] ἐθνῶν** (=nationum) λιμὴν ἤτο καὶ καταφύγιον ἢ γερούσια. Οἱ δ' ἡμέτεροι ἄρχοντες καὶ στρατηγοὶ **ἠγωνίζοντο** (: ἐφρόντιζον=studetant) **νὰ καρπῶνται** (=capere) μεγίστην δόξαν ἐκ τούτου μόνον τοῦ πράγματος, ἐὰν δηλ. ὑπερήσπιζον τὰς ἐπαρχίας, ἐὰν [ὑπερήσπιζον] τοὺς συμμάχους μετ' εὐθύτητος καὶ πιστότητος.

§ 27.—Οὕτω λοιπὸν **ἡ κατάστασις ἐκείνη** (: τοῦτο=illud) ἠδύνατο νὰ ὀνομάζηται προστασία ὅλης τῆς γῆς ἀληθέστερον ἢ αὐτοκρατορία. **Ὀλίγον κατ' ὀλίγον** (: ὅσον μόνον αἰσθητὸν =sensim) [ὅμως] **τὸν συνήθη τοῦτον καὶ συστηματικὸν τρόπον** [τοῦ πολιτεύεσθαι] (=hanc consuetudinem et disciplinam) ἤδη πρότερον ἠλαττοῦμεν· ἀλλὰ ἀπὸ τῆς νίκης τοῦ Σύλλα [μετὰ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μιθριδάτου τῆς ἐν Ἰταλίᾳ δημοκρατικῆς μερίδος καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν προγραφῶν] **παντελῶς** (=penitus) **ἀπεβάλομεν** (: ἀφήκαμεν=amisinius)· διότι **ἐπαύσατο νὰ φαίνεται** (: οὐδόλως ἐφαίνετο πλέον =desitum est videri) ὅτιδῆποτε ἄνομον εἰς τοὺς συμμάχους, ἀφοῦ τόση σκληρότης ἐγένετο [καὶ] πρὸς τοὺς πολίτας. **Διὸ** (=ergo) **ἐν τῇ περι-**

πτώσει ἐκείνου [δηλ. τοῦ Σύλλα] ἠκολούθησε τὴν *χρηστὴν ὑπόθεσιν* [δηλ. τῶν ἀριστοκρατικῶν ὑπὲρ ἧς ἀμυνόμενος ὁ Σύλλας ἐναντίον τῶν περὶ τὸν Μάριον δημοκρατικῶν ἀπένειμεν ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν Σύγκλητον] (=honestam causam) *οὐχὶ ἐντιμος νίκη* (=non honesta victoria) διότι μετὰ τὴν ἦτταν τῶν δημοκρατικῶν ἢ διαγωγὴ τοῦ Σύλλα ἦτο οὐχὶ ἢ προσήκουσα, καθ' ὅσον ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τῶν προγραφῶν, αἵτινες ἔκτοτε κατέστησαν συνήθεις ἐναντίον τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων· διότι ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, *πήξας τὸ δόρυ* [ὅπως καταστήσῃ δημοκράτους τὰς περιουσίας τῶν προγεγραμμένων] (=hasta posita), ἐνῶ ἐπώλει ἐν τῇ ἀγορᾷ τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐναργέτων ἀνδρῶν καὶ πλουσίων καὶ *πάντως πολιτῶν* (=certe civium) «*ὅτι αὐτὸς ἐπώλει τὴν λείαν του*». ἠκολούθησε [τοῦτον ἕτερός τις, δηλ. ὁ Καῖσαρ], ὅστις [ἦτο τοιοῦτος ὥστε] *ἐν πονηρᾷ ὑποθέσει* [δηλ. τῇ τῶν δημοκρατικῶν, καὶ τοῦτο λέγω ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *χρηστὴν ὑπόθεσιν* τῶν ἀριστοκρατικῶν] (=in causa impia) καὶ νίκη· ἔτι αἰσχροτέρα [ἄτε προκυψάσῃ ἐξ ἐμφυλίου πολέμου] νὰ δημεύσῃ οὐχὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἰδιωτῶν ἐκάστων, ἀλλὰ *νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ αὐτῷ δικαίῳ τὰς συμφορὰς* (ἦτοι: νὰ περιαγάγῃ εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν τῆς δυστυχίας= uno calamitatis iure comprehenderet) ὀλοκλήρους ἐπαρχίας τῆς χώρας.

§ 28.—*Ὅτῳ λοιπὸν* (=itaque) *κακοποιηθέντων καὶ καταστραφέντων ἐξωτερικῶν ἐθνῶν, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα τῆς ἀπωλείας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς* (=ad exemplum amissi imperii) εἶδομεν νὰ φέρηται ἐν θριάμβῳ ἢ Μασσαλία [ἐν εἰκόνι] [καθ' ὅσον ἢ ἐκπαλαι αὕτη σύμμαχος πόλις συνταχθεῖσα κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μετὰ τοῦ Πομπηίου ἀντέστη κρατερῶς πρὸς τὸν Καῖσαρα πορευόμενον κατὰ τῆς Ἰσπανίας. Νικήσας δ' αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἐκόσμησε τὸν ἑαυτοῦ θρίαμβον πρὸς τιμωρίαν διὰ τοῦ ὁμοιώματος τῆς πόλεως αὐτῶν, ὡς ἦτο τότε ἔθος] καὶ κατήγετο θρίαμβος ἀπ' ἐκείνης τῆς πόλεως, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε οἱ ἡμέτεροι στρατηγοὶ ἐκ τῶν πέραν τῶν Ἄλπεων πολέμων ἐθρίαμβευσαν. Πολλὰ πρὸς τού-

τοῖς ἡδυνάμην νὰ μνημονεύσω *ἀθέμιστα* (ἐγκληματικά=pefaria) κατὰ τῶν συμμάχων, ἔαν τούτου μόνου ὁ ἥλιος εἶχεν ἰδεῖ ὀτιδήποτε *μὲ πλειοτέραν ἀγανάκτησιν* (: μᾶλλον χαλεπῶς=indignus).

Δικαίως λοιπὸν *πληττόμεθα* (κολαζόμεθα = plectimur). Διότι ἂν *τῶν πολλῶν* (: τοῦ λαοῦ) δὲν ὑπεφέραμεν τὰ ἐγκλήματα, ὥστε νὰ εἶναι *ἀτιμώρητα* (=impunita), οὐδέποτε εἰς ἓνα [ἄνθρωπον] ἤθελε φθάσει τόση ἀκολασία· ἀπὸ τοῦ ὁποίου [ἄνδρος] τῇ ἀληθείᾳ ἢ κληρονομία τῶν οἰκογενειακῶν ἀγαθῶν εἰς ὀλίγους [περιῆλθε κληρονόμους· οὗτοι δ' οἱ κληρονόμοι τοῦ Καίσαρος ἦσαν τρεῖς: ὁ Γ. Ὀκτάβιος, ὁ Λ. Πινάριος καὶ ὁ Κ. Πέδιος], [ἢ κληρονομία δὲ (=hereditas)] *τῶν ἐπιθυμιῶν* (ἦτοι τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν περιουσιῶν τῶν πολιτῶν) (=cupiditatum) [περὶ] *ἦλθεν* (ἐφθασεν) εἰς πολλοὺς *πονηροὺς πολίτας* [ἐπιβουλεύοντας τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀντώνιος].

§ 27.—Καὶ οὐδὲ τῇ ἀληθείᾳ ποτὲ τῶν ἐμφυλίων πολέμων *τὸ σπέρμα (ἦτοι ἡ ἀρχὴ)* (=semen) καὶ ἡ αἰτία *θὰ λείψῃ* (=derit ἀντὶ deerit τοῦ de—sum), ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι ἐξώλεις *τὴν λόγῃν ἐκείνην τὴν αἰμοσταγῇ* [ἦτοι: τὴν δήμευσιν τῶν περιουσιῶν (§ 27) τῶν προγεγραμμένων ἢ τῶν ἐν τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ πεσόντων] (=hastam illam cruentam) καὶ *θὰ ἐνθυμῶνται καὶ θὰ ἐλπίζωσι*· ἦν [λόγῃν]· ὁ [τοῦ δικτάτωρος ἀνεψιὸς] Πόπλιος Σύλλας [ὁ ἐπικουρήσας τῷ θεῷ κατὰ τὰς προγραφὰς τῷ 82 π. Χ.], *ἀφοῦ εἶχεν ἐπισείσει* (: ἀφοῦ εἶχε κραδάνει=cum vibrasset) ἐπὶ τῆς δικτατορίας τοῦ συγγενοῦς του, ὡσαύτως [καὶ] μετὰ τὸ τριακοστὸν ἕκτον ἔτος [ἐπικουρήσας τῷ 46 π. Χ. τῷ Καίσαρι κατὰ τὰς προγραφὰς] *ἀπὸ συλήσεις ἔτι μᾶλλον κακούργους* (=a sceleratiore) ἢ λόγῃ [του] δὲν ἀπέστη. Ὁ ἕτερος δὲ [τῶν Κορηγίων Σύλλας ἀπελεύθερος τοῦ δικτάτωρος Σύλλα], ὅστις ἐπὶ τῆς τούτου δικτατορίας εἶχε διατελέσει γραφεύς, ἐγένετο *ἐπὶ τῆς [τοῦ Καίσαρος] δικτατορίας* (=in hac [dictatura]) *ταμίας τῆς πόλεως* (ἦτοι ἐπιμηλητῆς τῶν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς πόλεως ἀποκειμένων δημοσίων

χορημάτων). Ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἐννοηθῇ *ὅτι*, τοιούτων ἀμοιβῶν προβαλλομένων, οὐδέποτε *θὰ ἐλλείψωσιν* (=defutura [esse]) οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Διὸ *μόνον* (=modo) *τὰ τεῖχη* (=parietes) τῆς πόλεως *ἴστανται καὶ μένουσι* (: ἴστανται ὄρθια=stant et manent), [ἀλλὰ] καὶ αὐτὰ ταῦτα φοβούμενα ἤδη τὰ ἔσχατα κακουργήματα, τὴν *γε μὴν* (=vero) πολιτείαν παντελῶς ἀπωλέσαμεν.

Καὶ εἰς ταύτας τὰς συμφορὰς ἐνεπέσαμεν (διότι πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν ⁽¹⁾ εἰς τὸ προκείμενον) *διότι* (=dum) ἐπροτιμήσαμεν νὰ μᾶς φοβῶνται μᾶλλον ἢ νὰ εἴμεθα προσφιλεῖς καὶ ἀγαπώμενοι. Ἐὰν δὲ ταῦτα ἠδυνήθησαν νὰ συμβῶσι εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀωμαίων ἀδίκως κυβερνῶντα, τί ὀφείλουσι *νὰ φρονῶσι* (: νὰ περιμένωσι=putare) τὰ ἄτομα;

Φανεροῦ λοιπὸν ὄντος τούτου (: ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἶναι προφανές=quod cum perspicuum sit) ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς εὐμενείας, ἀσθενῆς [δὲ ἡ δύναμις] τοῦ φόβου, *ὀφείλομεν κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἐρευνῶμεν* (: ἔπεται νὰ ἐκθέσωμεν=sequitur ut disseramus) διὰ ποίων *μέσων* (: πραγμάτων=rebus) δυνάμεθα *νὰ ἀποκτήσωμεν* (=adipisci) εὐκολώτατα ἐκείνην *τὴν ἀγάπην* (=caritatem), ἣν θέλομεν [νὰ ἀποκτήσωμεν], στηριζομένη ἐπὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς πίστεως.

ΠΕΡΙΑΨΙΣ § 30. Μεγάλη εἶναι ἐν τῷ βίῳ ἡ ἀξία τῆς φιλίας, ἧς ἀπόλυτον ἀνάγκην ἔχουσιν οὐ μόνον οἱ ἄσχημοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπίσημοι ἄνδρες.

§ 30.— Ἀλλὰ τούτων [τῶν μέσων] *οὐκ ἔχομεν χρεῖαν* (=non egemus) πάντες ἐξ ἴσου· διότι *ἐκ τοῦ τρόπου* (: *ἐκ τῆς νοταστάσεως*) *τοῦ βίου ἐκάστου* (=ad vitam institutam cuiusque=ad vitae institutionem ἢ rationem cuiusque) ὀφείλει νὰ κανονίζεται, [τὸ] εἶναι ἀνάγκη ὑπὸ πολλῶν ἢ εἶναι

(1) Ὁ Κικέρων μετὰ τὴν παρέκβασιν ἀναλαμβάνων τὸν δακοπέντα μίτον τοῦ λόγου ἐπανερχεται εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ 7ου κεφαλαίου διατυπωθὲν ἀξίωμα «ὅτι οὐδεμία ἐπὶ τοῦ φόβου στηριζομένη δύναμις εἶναι διαρκής».

ἀρκετὸν (=satis sit) ὑπὸ ὀλίγων νὰ ἀγαπόμεθα. *Τοῦτο λοιπὸν ἔστω ὠρισμένον* (: τοῦτο λοιπὸν ἄς παραδεχθῶμεν ὡς βέβαιον=certum igitur hoc sit=constitutum sit) καὶ τοῦτο πρῶτον καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαῖον εἶναι [τὸ] νὰ ἔχωμεν οἰκειότητος πιστὰς ἀγαπόντων ἡμᾶς φίλων καὶ *θαυμαζόντων τὰ ἡμέτερα* (ἦτοι : καὶ σφόδρα ἐκτιμώντων τὴν ἡμετέραν ἀξίαν=et nostra mirantium) διότι *τοῦτο* (δηλ. ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἐφελκῶμεν τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἄλλων) *ἐκ πάντων τῶν πραγμάτων εἶναι τὸ μόνον* (=haec una res prorsus), ὥστε [ὡς πρὸς αὐτὸ] νὰ μὴ ὑπάρχη μεγάλη διαφορὰ τῶν ἐξόχων ἀπὸ τῶν μετρίων ἀνδρῶν καὶ ὅτι αὐτὴ *σχεδὸν* ἐξ ἴσου (=propemodum aequae) ὑπὸ ἐκατέρων (δηλ. καὶ ὑπὸ τῶν ἐξόχων καὶ ὑπὸ τῶν μετρίων ἀνδρῶν=utrisque : summis et mediocribus viris) ἀποκτάται.

§ 31.—Τῆς τιμῆς [ὅμως] καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς εὐνοίας τῶν πολιτῶν ἴσως οὐχὶ ἐξ ἴσου πάντες χρεῖαν ἔχουσιν· ἀλλ' ὅμως, εἰάν τις κέκτηται ταῦτα ἀφθόνως (=si cui haec suppetunt), [τὸν] βοηθοῦσιν ὀλίγον τόσον δι' ὅλα τὰ ἄλλα [πράγματα], ὅσον καὶ διὰ τῆς φιλίας, ἄς δέον νὰ ἀποκτήσῃ.

Κεφάλαιον ἔνατον.

Η ΔΟΞΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ. Ὁ Κικέρων, ἀφοῦ ἐπραγματεύθη περὶ τῶν ἐλατηρίων τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ φόβου, ἀντὶ νὰ μεταβῇ εὐθέως ἐπὶ τὴν ἔρευναν τῶν λοιπῶν ἐλατηρίων, πραγματεύεται ΠΕΡΙ ΔΟΞΗΣ ἐν κεφαλ. 9—14. Ἐκ τοῦ ἐλατηρίου δὲ τούτου τῆς δόξης λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ἔλθῃ καὶ ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐλατηρίων.

§ 31—32. Ἡ ἀληθῆς δόξα ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐνοίας τῶν ἄλλων, ἐκ τῆς πίστεως καὶ ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ, ἦτοι τῆς ἐκτιμήσεως. Καὶ πρῶτον ἐξετάζεται πῶς ἀποκτῶμεν τῶν ἄλλων τὴν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην.

§ 31.—Ἀλλὰ περὶ φιλίας ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ ἐλέχθη [ὑπ' ἐμοῦ], ὅπερ ἐπιγράφεται Λαίλιος [καὶ ὅπερ περιεσώθη ὀλόκληρον]. Νῦν ἄς εἴπωμεν περὶ δόξης, καίτοι καὶ περὶ τοῦ ζητή-

ματος τούτου (δηλ. περί τῆς δόξης) πραγματεύονται δύο ἡμέτερα βιβλία, [ἅτινα ἀτυχῶς ἀπώλοντο πλὴν ὀλίγων καὶ ἀσημάντων ἀποσπασμάτων], ἀλλ' ὡς εἵπομεν ἐν παρόδῳ [περὶ αὐτῆς τῆς δόξης], διότι αὕτη ὠφελεῖ (: ἐπικουρεῖ=adiuvat) τὰ μάλιστα εἰς τὰ μεγαλύτερα ζητήματα, ἅτινα μέλλομεν νὰ πραγματευθῶμεν (: ἐπιμεληθῶμεν) (=in maioribus rebus administrandis). Ἡ ὑπερτάτη λοιπὸν καὶ τελεία δόξα ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν (: στηρίζεται ἐπὶ τῶν) ἐξῆς τριῶν ὄρων (=constat ex tribus his) : α') ἐὰν ὁ λαὸς (: οἱ πολλοὶ) ἀγαπᾷ [τινα]· β') ἐὰν ἔχη ἐμπιστοσύνην εἰς [τινα]· γ') ἐὰν νομίζῃ [τινάς] ἀξίους τιμῆς μετὰ θαυμασμοῦ τινος. Τοὺς τρεῖς δὲ τούτους ὄρους (: ταῦτα δέ), ἐὰν πρέπει νὰ εἴπω ἀπλῶς (δηλ. εἰλικρινῶς=simpliciter) καὶ βραχέως διὰ τίνων μέσων ποριζόμεθα [τούτους] παρὰ τῶν ἀτόμων, διὰ τῶν αὐτῶν σχεδὸν [μέσων] ποριζόμεθα [τούτους τοὺς ὄρους καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ (πλήθους)]. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις εἴσοδος (πρόσοδος=aditus) εἰς τὸ πλῆθος, ἵνα δυνηθῶμεν τρόπον τινὰ (=tamquam) νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς ἀπάντων (ἢ: νὰ γίνωμεν κύριοι, νὰ δουλαγωγῶμεν τὰς ψυχὰς ἀπάντων).

§ 32.—Καὶ πρῶτον ἐξ ἐκείνων τῶν τριῶν, ἅτινα πρότερον εἶπον [ἐν § 31 ex tribus his...], ὡς ἴδωμεν τοὺς κανόνας [τοῦ ἐφελκεῖν] τὴν εὐνοίαν (=benevolentia praecepta [comparandae])· αὕτη δὲ (=quae) βεβαίως ἀλίσκεται τὰ μάλιστα διὰ τῶν εὐεργεσιῶν, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον (=secundo autem loco) ἡ εὐμένοια (: εὐνοια) διεγείρεται ὑπὸ τῆς προθέσεως τοῦ εὐεργετεῖν (: ὑπὸ τῆς εὐεργετικῆς διαθέσεως=voluntate benefica) καὶ ἂν τυχὸν τὸ πραγματικὸν ἀποτέλεσμα δὲν ἀνταποκρίνεται [πρὸς τὴν πρόθεσιν]· σφοδρότερον δὲ ἢ ἀγάπη τοῦ πλήθους κινεῖται καὶ ὑπὸ μόνῃς τῆς φήμης (=ipsa fama) καὶ ὑπὸ τῆς γνώμης, [ἦν ἄλλοι ἔχουσι περὶ τῆς ἡμετέρας] ἐλευθεριότητος (=et opinione liberalitatis) ἀγαθοεργίας, δικαιοσύνης, πιστότητος καὶ πασῶν ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, αἵτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν ἡμέρον συμπεριφορὰν καὶ εὐκοινωνη-

σίαν (=ad mansuetudinem morum ac facilitatem) (1). Διότι αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ χρηστότητα καὶ κοσμιότητα εἶπομεν, ἐπειδὴ ἀπ' ἑαυτοῦ ἀρέσει εἰς ἡμᾶς καὶ *ἀσκει ἐπαγωγὸν ἐπίδρασιν* (=commovet) εἰς τὰς ψυχὰς πάντων *διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ οὐσίας* (: διὰ τῶν οὐσιωδῶν ἐσωτερικῶν γνωρισμάτων τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πρόποντος=natura) *καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφάσεως* (δηλ. τῆς τῶν γνωρισμάτων τούτων ἐκδηλώσεως, ἥτοι τῆς πραγματώσεως=et specie) καὶ τρόπον τινα διαλάμπει τὰ μάλιστα ἐξ ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, τὰ ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν, διὰ τοῦτο ἐκείνους, ἐν τοῖς ὁποίοις *νομίζομεν* (=remur=arbitramur) ὅτι ὑπάρχουσιν καὶ ἀρεταὶ αὐταί, ἀναγκασόμεθα ἀπ' αὐτῆς τῆς φύσεως νὰ ἀγαπῶμεν. Καὶ αὐταὶ βεβαίως αἱ αἰτίαι τοῦ ἀγαπᾶν σπουδαιόταται εἶναι· διότι δύνανται νὰ ὑπάρχωσι πρὸς τοῦτοις καὶ τινες εὐτελέστεραι.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 33—34. *Δεύτερος ὅρος ἀναγκαῖος πρὸς κτῆσιν τῆς ἀληθινῆς δόξης εἶναι ἡ πίστις. Ταύτην δὲ ἔχομεν μάλιστα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς διαπρέποντας κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἀρετῶν κυριώτερα εἶναι ἡ δικαιοσύνη.*

§ 33.—Δύνανται δὲ νὰ κατορθωθῆ, ὥστε νὰ ἔχη τις [πρὸς ἡμᾶς] *πίστιν*, διὰ δύο πραγμάτων, ἐὰν νομιζόμεθα *ὅτι κεκτήμεθα* (=adepti [esse]) ἠνωμένην μετὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν φρόνησιν. Διότι καὶ *πίστιν* ἔχομεν εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους *νομίζομεν* ὅτι *ἐννοοῦσι μᾶλλον* (: σκέπτονται καλύτερον) ἢ ἡμεῖς καὶ τοὺς ὁποίους πιστεύομεν ὅτι προορῶσι καὶ τὰ μέλλοντα, καὶ *ὅτι, διὰ τὰ πράγματα εἶναι ἐν κινδύνῳ καὶ καταστώσιν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς* (=cum res agitur in discrimine ventum sit), δύνανται *νὰ εὐρίσκωσι παντὸς πράγματος τὴν πρέπουσαν λύσιν* (=rem expedire = rem explicare) καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀποφάσεις ἐκ τοῦ παραυτίκα [ἔχοντες τὴν

(1) Τοιαῦτα δὲ εἶναι ἡ modestia καὶ temperantia, αἵτινες καὶ καλοῦνται virtutes leniores ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς αὐστηροτέρας, ἥτοι τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σοφίαν.

λεγομένην παρουσίαν πνεύματος]· διότι ταύτην νομίζουσι [πάντες] οἱ ἄνθρωποι χρήσιμον καὶ ἀληθῆ φρόνησιν. Εἰς τοὺς δικαίους δὲ καὶ ἀξίους πίστεως (=fidis) ἀνθρώπους τοιτέστιν εἰς τοὺς χρηστοὺς ἀνδρας(=bonis viris· δηλ. τοὺς ἐδλαβῶς φυλάττοντας τοὺς νόμους καὶ τὸ δίκαιον), οὕτως ἐγεννᾶται ἡ πίστις (: τοσαύτη εἶναι ἡ παρεχομένη πίστις) ὥστε μηδεμία νὰ ὑπάρχη κατ' αὐτῶν (:ἐν αὐτοῖς) ὑποψία δόλου καὶ ἀδικίας (: ὥστε νὰ μὴ κινῶσιν οὗτοι τὴν ὑποψίαν ἡμῶν, ὅτι δύνανται νὰ ἀπατήσωσι καὶ νὰ ἀδικήσωσιν ἡμᾶς). Οὕτω δὲ εἰς τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, εἰς τούτους τὴν περιουσίαν, εἰς τούτους τὰ τέκνα νομίζομεν ὅτι εἶναι ὀρθότατα ἐμπεπιστευμένα (=rectissime committi=rectissimum esse committere).

§ 34.— Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν δύο (=harum...duarum =ex his...duabus) ἡ δικαιοσύνη ἔχει ἰσχὺν (=pollet) μεγαλότεραν πρὸς τὸ ἐμποιῆσαι πίστιν (=ὅπως ἐμπνεύσωμεν ἐμπιστοσύνην=ad fidem faciendam), διότι ὡς γνωστὸν (=quipre cum) αὕτη ἱκανῶς ἰσχύει (=hubeat auctoritatis) (ἄνευ φρονήσεως)[ἀλλ' ὅμως] ἡ φρόνησις ἄνευ τῆς δικαιοσύνης οὐδὲν ἰσχύει πρὸς τὸ ἐμποιῆσαι πίστιν. Διὸ ὅστις [εἶναι] μᾶλλον διεστραμμένος καὶ πονηρός, οὗτος εἶναι μᾶλλον μισητός καὶ ὑποπτος, τῆς ὑπολήψεως (: φήμης) τῆς χρηστότητος ἀφαιρουμένης (: ἐὰν παύσῃ νὰ φημίζηται ὡς χρηστός). Διὰ τοῦτον λοιπὸν, ἐνομένης τῆς δικαιοσύνης μετὰ τῆς νοημοσύνης (=intelligentiae=cum ittelligentia), ὅσῃ θέλει [τις], θὰ ἔχη πρὸς τὸ ἐμποιῆσαι πίστιν δύναμιν. [Ὅθεν] ἡ [μὲν] δικαιοσύνη ἄνευ τῆς φρονήσεως πολὺ θὰ δύναται, ἄνευ [δὲ] δικαιοσύνης οὐδόλως θὰ ἰσχύῃ ἡ φρόνησις.

Κεφάλαιον δέκατον

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ § 35--38. Τρίτος καὶ τελευταῖος ὄρος, συντελών εἰς κτήσιν ἀληθινῆς δόξης, εἶναι ὁ θαυμασμός, ἥτοι ἡ ἐκτίμησις ἣτις ἀπονέμεται κυρίως εἰς τὸν ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων, εἰς τὸν ἐγκρατῆ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν καὶ εἰς τὸν δίκαιον.

§ 35.— Ἄλλ' ἵνα μηδεὶς θαυμάσῃ, διατί, ἐνῶ παρὰ πᾶσι, τοῖς φιλοσόφοις τυγχάνει παραδεδεγμένον (=constet) καὶ

ὑπ' ἐμοῦ αὐτοῦ πολλάκις συνεζητήθη, **ὅτι, όταν** (=qui· αναφ. χρ.) [τις] θὰ εἶχε μίαν [ἀρετήν], **θὰ εἶχε** πάσας τὰς ἀρετάς, νῦν [δὲ] οὕτω χωρίζω αὐτάς, ὡσεὶ τις δύναται **χωρὶς νὰ εἶναι ἅμα φρόνιμος** (:οὐκ ὦν ἅμα φρόνιμος=qui non idem prudens sit) καὶ εἶναι δίκαιος· **πρέπει νὰ εἴπω ἐγὼ ὅτι ἄλλη εἶναι** (= alia est illa· συμπληρωτ.=dicendum est aliam esse) **ἡ λεπτολογία** (=subtilitas=sebtilitam), **ὅταν ἡ ἀλήθεια αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν** (=veritas ipsa) [ἀσχέτως πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον, ἡ «ἀφηρημένη δηλ. ἀλήθεια» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν] **διερευνᾶται** (:ἐξονυχίζεται=limatur) **ἐν τῇ διαλεκτικῇ** (:φιλοσοφικῇ ἐρευνῇ=in disputatione) [καὶ] **ἄλλη** ὅτι εἶναι (=alia=aliam esse), **ὅταν ὅλος ὁ ῥητορικὸς λόγος** (= oratio) **προσαρμόζεται πρὸς τὴν τῶν πολλῶν γνώμην** (=ad opinionem communem). Διό, ὡς ὁ ὄχλος, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα ὀμιλοῦμεν, ἵνα **εἴπωμεν** (=dicamus esse· τὸ esse δέον νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει) ἄλλους [μὲν] δυνατούς, ἄλλους [δὲ] ἀγαθοὺς ἄνδρας, [καὶ] ἄλλους συνετούς· διότι δημῳδαίς λέξεις καὶ συνήθεις **πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα** (=est agendum) **ὅταν ὀμιλῶμεν, περὶ τῆς γνώμης τοῦ λαοῦ καὶ τοῦτο [ἢ καὶ] κατὰ τοιοῦτον τρόπον** (=eodem modo· ἐνταῦθα τὸ eodem modo εἶναι πλεονασμὸς) ἔκαμε [ὁ μεταρρυθμίσας καὶ μετριάσας τὰς ὑπερβολὰς τοῦ Στωϊκοῦ δόγματος] Παναίτιος [ὁ Ῥόδιος]. Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ προκειμένον.

§ 36.—**Εἶναι λοιπὸν ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν** (=erat=est ut supra diximus) ἐκ τῶν τριῶν, ἅτινα εἰς τὴν δόξαν ἀφορῶσι, τοῦτο τρίτον, ἵνα **ἀπολαύοντες τῆς τῶν ἀνθρώπων (γενικῆς) ἐκτιμήσεως** (=cum admiratione hominum) κριθῶμεν ὑπ' αὐτῶν ἄξιοι **ἀρχῆς** (ἀξιώματος ἐν γένει=honore). **Ἐν γένει μὲν** (=communiter) λοιπὸν αὐτοὶ βεβαίως θαυμάζουσι πάντα, ὅσα μεγάλα καὶ ἀνώτερα **τῶν ἰδεῶν** (γνώμῶν) αὐτῶν παρατηροῦσιν, **ιδίᾳ δὲ** (=separatim autem) ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ, ἐὰν διακρίνωσιν ἀπροσδοκῆτά τινα ἀγαθὰ (: ἀπροσδοκῆτους τινὰς ιδιότητας). Ὅθεν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας **θεωροῦσι μετὰ θαυμασμοῦ** (=suspicinut) καὶ ἐξυμνοῦσι μετὰ μεγίστων ἐπαίνων ἐν τοῖς ὁποίοις

κρίνουσι (νομίζουσι=existumant), ὅτι αὐτοὶ διακρίνουσιν ἐξόχους τινὰς καὶ σπανίας ἀρετάς, ἀλλ' ὑποβλέπουσι καὶ περιφρονοῦσιν ἐκείνους, ἐν τοῖς ὁποίοις φρονοῦσι [ὅτι] οὐδὲν ἴχνος ἱκανότητος, θάρρους, δραστηριότητος [ὑπάρχει (=esse)]. Διότι δὲν περιφρονοῦσι πάντες ἐκείνους περὶ τῶν ὁποίων κρίνουσι κακῶς. Διότι *ἐκείνους* (=eos), οὓς φαύλους, φιλοκατηγόρους καὶ ἀπατεῶνας νομίζουσι καὶ *ἡσκημένους* (=instructos) εἰς τὸ πράττειν ἀδικίαν δὲν περιφρονοῦσι βεβαίως, *ἀλλὰ περὶ αὐτῶν κακῶς φρονοῦσι* (: ἀλλὰ περὶ αὐτῶν δὲν ἔχουσι καλλὴν ὑπόληψιν=sed iis male existumant).

Διό, ὡς πρότερον εἶπον, περιφρονοῦνται ἐκεῖνοι οἵτινες «οὔτε ἑαυτοῖς [*εἶναι χρήσιμοι*] οὔτε ἄλλοις», ὡς λέγεται, ἐν τοῖς ὁποίοις οὐδεμία δραστηριότης, οὐδεμία φιλοπονία, οὐδεμία φροντίς ὑπάρχει.

§ 37.—*Σφόδρα δὲ ἐκτιμῶνται* (θαυμάζονται δὲ = admiratione autem afficiuntur) ἐκεῖνοι οἵτινες νομίζονται ὅτι ὑπέχουσι τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅτι ἀφ' ἑνὸς (=cum) *εἶναι ἀπηλλαγμένοι* (: ἐστερημένοι) (=carere) πάσης ἀκοσμίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ πασῶν *τῶν κακῶν* (ἐλαττωμάτων), εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἄλλοι *δυσχερῶς* (=non facile) δύνανται νὰ ἀνθίστανται. Διότι καὶ αἱ ἡδοναί, *αἱ ἐπαγωγόταται δέσποιναί (τύραννοί) (=blandissimae dominae τῶν πλειόνων [ἀνθρώπων] (=maioris partis [hominum]) ἀποστρέφουσι τῆς ἀρετῆς (=avirtute) τὰς ψυχάς, καὶ ὅταν αἱ κανστικώταται λύπαι* (: αἱ δᾶδες τῶν λυπῶν=faces dolorum=ardentissimi dolores) προστεθῶσιν, *ὑπερμέτρως* (=praeter modum) οἱ πλεῖστοι γίνονται ἔντρομοι· ἢ ζῶή, ὁ θάνατος, τὰ πλοῦτη, ἢ πενία πάντας τοὺς ἀνθρώπους σφοδρότατα *συγκινοῦσι* (ταράττουσι). Ἐὰν δὲ τινες *ἐπ' ἀμφοτέρω* (: ἐν σχέσει δηλ. πρὸς τὰς δύο ἀντιθέτους ψυχικὰς καταστάσεις τ. ἔ. τὰς voluptates καὶ τοὺς dolores=in utramque partem) ὑψηλοφρονῶσι καὶ μεγαθύμως καταφρονῶσι [ταῦτα] καὶ ἐάν, προκειμένης εἰς αὐτοὺς μεγάλης τινὸς ἠθικῆς πράξεως, στρέφονται καὶ ἀφοσιῶνται ὄλο-

ψυχῶς πρὸς αὐτήν, τότε τίς δὲν δύναται νὰ θαυμάζη τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς ;

Κεφάλαιον ἐνδέκατον

§ 38.—Λοιπὸν καὶ αὕτη ἡ τάσις πρὸς τὴν περιφρόνησιν ἐπηγεῖρει ζωηρὸν τὸ συναίσθημα τοῦ θαυμασμοῦ (=admirabilitatem magnam facit) καὶ μάλιστα ἡ δικαιοσύνη, ἐξ ἧς [μόνης] ἀρετῆς οἱ ἄνθρωποι καλοῦνται ἐνάρετοι, φαίνεται παρὰ τοῦ λαοῦ **θαυμασία τις** (: θαυμασιωτάτη=mirifica quaedam) **εὐλόγως** (οὐχὶ ἀδίκως, δικαίως=nec iniuria)· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι δίκαιος, ὅστις τὸν θάνατον, τὴν ὀδύνην, τὴν ἐξορίαν, τὴν πενίαν φοβεῖται ἢ ὅστις ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐναντία τούτοις, **ἀντιτάσσει** (: προτιμᾷ) τῇ εὐθύτητι. Τὰ μάλιστα δὲ θαυμάζουσιν ἐκεῖνον, ὅστις δὲν **ἐπηρεάζεται** (: κινεῖται=movetur) ὑπὸ τοῦ ἀργυρίου. **Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ ἐν τῷ ὁποίῳ** (=in quo viro) ἤθελε **παρατηρηθῆ** (ἀνακαλυφθῆ) **τοῦτο** (δηλ. ἡ ἀρετὴ αὕτη, ἡ περὶ τὰ χρήματα ἀδιαφορία), νομίζουσιν ὅτι **ἐβασανίσθη** (=ἐδοκιμάσθη) ἐν τῷ πυρί.

Ὅθεν πάντας **τοὺς τρεῖς ἐκείνους ὄρους** [ἐξ ὧν ἐξαρθᾶται ἡ ἀληθινὴ δόξα] [καὶ] οἵτινες ἐξετέθησαν **πρὸς ἀπόκτησιν δόξης** (=ad gloriam=ad gloriam consequendam) **ἐκπληροῖ** (: φέρει εἰς πέρας=conficit) **ἡ δικαιοσύνη** (ἦτοι: οἱ ἀσκοῦντες τὴν δικαιοσύνην), καὶ τὴν εὐμένειαν [φέρει εἰς πέρας ἡ δικαιοσύνη], διότι θέλει νὰ ὠφελῇ πλείστους, καὶ διὰ τούτην τὴν αἰτίαν τὴν **πίστιν καὶ τὸν θαυμασμόν** [φέρει εἰς πέρας], διότι [ἡ δικαιοσύνη] **περιφρονεῖ** (=spernit) καὶ ἀμελεῖ ἐκεῖνα τὰ πράγματα, πρὸς τὰ ὁποῖα **παρασύρονται** (=rapiuntur) πλείστοι [τῶν ἀνθρώπων] φλεγόμενοι ὑπὸ ἀπληστίας.

Πολύονται ἐν τῷ Ἐκδοτικῷ Οἴκῳ αἱ κάτωθεν πρότυποι Σχολικαὶ Μεταφράσεις τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΗ Γυμνασιάρχου, μετὰ γραμματικῶν, συντακτικῶν, πραγματικῶν παρατηρήσεων καὶ περιλήψεων ὡς καὶ αἰσθητικῶν, λεξιλογικῶν ῥητορικῶν ἀναλύσεων καὶ ῥητορικῶν σχημάτων.

Ἐκλογαὶ ἐξ Ἀρχαίων Συγγραφέων.

(Περὶ Ἀπολλοδώρου — Αἴλιανου — Νεκρικῶν Διαλόγων).

Ἀρριανοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις. Ἐκλογαί, βιβλίον I, II, III.

Ξενοφώντος Κύρου Ἀνάβασις Βιβλίον I, II, III.

Λυσίου Λόγοι. (Περὶ Σηκοῦ, ὑπὲρ Ἀδυνάτου, κατὰ Σιτοπολῶν).

Ἡροδότου Μῦσαι. Βιβλίον

Δημοσθένους Λόγοι, α' καὶ β' Ὀλυμπιακοί.

Δημοσθένους Λόγοι. Α' Φιλιππικός.

Θουκυδίδου Συγγραφῆς. Τεύχος α'.

(Ἱστορία Πλαταιῶν, Δημηγορία Θηβαίων—Πλαταιῶν.

Θουκυδίδου Συγγραφῆς. Τεύχος β'. (Ἱστορία Λεσβίων — Δημηγορία Λεσβίων.

Πλάτωνος Κριτῶν. (Μετὰ εἰσαγωγικῆς ἀναλύσεως).

Ὁμήρου Ὀδύσσεια. Ἐκλογαί—*Ραψωδία Α—Ε.*

Ὁμήρου Ὀδύσσεια. Ἐκλογαί—*Ραψωδία Ε, Ι, Ο, Π.*

Ὁμήρου Ἰλιάς. Ἐκλογαί — *Ραψωδία Α, Γ, Δ, Ε.*

Ὁμήρου Ἰλιάς — *Ραψωδία Ζ.*

Ὁμήρου Ἰλιάς — *Ραψωδία Ω.*

Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.

Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι.

Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις.

Ἀντιγόνη Σοφοκλέους.

Εἰδυλλίων Θεοκρίτου.

Πλάτωνος Πρωτογόρας.

Λατινικοῦ Ἀναγνωσματορίου.

Lhomond de viris illustribus.

G. I. Caecaris—Commendarii de bello civili.

Κορνηλίου Νέποντος Βίοι.

Κικέρωνος Γ' Κατὰ Κατιλίνα λόγος.

Κικέρωνος Ὑπὲρ Ἀρχίου τοῦ ποιητοῦ λόγος.

Ἐπιστολαὶ Κικέρωνος.—*Ὄβιδίου Μεταμορφώσεις.*

Ὀδεργίλιου Αἰνειάς. Τεύχος α' βιβλίον α *Ὀδεργίλιου Αἰνειάς.* Τεύχος β', βιβλίον β'.

Ὁρατίου Ὠδαί.

M. T. Ciceronis—De officiis ad Marcum filium L. II μετὰ κειμένου. *Somnium Scipionis.* Μετὰ κειμένου.

Ὁμήρου Ἰλιάς, Ο—Π, Ρ—Σ, Τ—Χ, Ψ.

ΔΕΞΙΚΟΝ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧ. ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ. (Ὑπὸ ἀνατύπωσιν).

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Νεκρικοὶ Διάλογοι Λουκιανῶ. — Κύρου Ἀνάβασις Ξενοφώντος Α, Β, Γ. — Ξενοφώντος Κύρου Παιδεία. — Λυσίου Λόγοι (ὑπὲρ Μαντιθέου, κατὰ Φίλωνος, κατ' Ἐργοκλέους). — Ἰσοκράτους Λόγοι πρὸς Νικοκλέα καὶ Εὐαγόραν. — Ἰσοκράτους Λόγοι πρὸς Δημόνικον. — Ὁμήρου Ὀδύσσεια I. — Δημοσθένους οἱ 3 Ὀλυμπιακοί. — Δημοσθένους α' Φιλιππικός καὶ Περὶ Εἰρήνης. — Ἑλληνες Λυρικοί. — Δ' Κατιλινακός. — Ἠλέκτρα Σοφοκλέους. — Οἰδίπους Τύραννος Σοφοκλέους. — Ἀριστοτέλους Ἀθ. Πολιτεία. — Ἀπομνημονεύματα Ξενοφώντος. — Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης. — Πλουτάρχου Ἅγης καὶ Κλεομένης. — Χαρακτῆρες Θεοφράστου. — Λουκιανῶ Λόγων καὶ Τιμῶν. — Δημοσθένους β' κατὰ Φιλίππου λόγος.